

**LATVIJAS UNIVERSITĀTES
IZGLĪTĪBAS ZINĀTŅU UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE**

Skolotāju izglītības nodaļa

**PATRIOTISKAS AUDZINĀŠANAS DARBA METODES 7.
KLASES AUDZINĀŠANĀ**

BAKALAURA DARBS

Autors: Mārtiņš Marks Pauls
Studenta apliecības Nr.: mp20069
Darba vadītājs: Mg.sc.edu, Agita Klempere-Sipjagina

RĪGA 2024

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir “Patriotiskas audzināšanas darba metodes 7. klases audzināšanā”.

Bakalaura darba mērķis ir, teorētiski izpētīt un praktiski pārbaudīt patriotiskas audzināšanas darba metodes 7. klasē.

Darba struktūra sastāv no anotācijām (latviešu un angļu valodā), ievada, 3 galvenajām nodaļām, apakšnodaļām, secinājumiem, priekšlikumiem, izmantoto avotu sarakstu un pielikumiem.

Pirmā nodaļa ir patriotiskas audzināšanas teorētisko aspektu analīze.

Otrā nodaļa ir 7. klases vecumposma raksturojums pētāmās problēmas aspektā.

Trešā nodaļa ir patriotiskās audzināšanas izpēte Bauskas novada skolas 7. klasē

Nobeigumā ir sniegti secinājumi par darbā aplūkotajām problēmām un doti priekšlikumi pilsoniskās jomas sasniedzamo rezultātu uzlabošanai, balstoties uz patriotiskās audzināšanas teoriju un autora izdarītajiem secinājumiem.

Bakalaura darbs sastāv no 65 lpp, darbā ir iekļauti 17 attēli, 3 tabulas un 3 pielikumi.

Izmantotās literatūras avotu saraksts satur 25 avotus.

Atslēgas vārdi: patriotisms, pilsoniskums, audzināšana, 7. klase, disciplīna.

ABSTRACT

The topic of the bachelor's thesis is "Methods of Patriotic Education in the 7th Grade."

The aim of the bachelor's thesis is Theoretically explore and practically test the methods of patriotic education work in the 7th grade.

The structure of the thesis consists of abstracts (in Latvian and English), an introduction, three main chapters, subchapters, conclusions, proposals, a list of sources used, and appendices.

The first chapter is an analysis of the theoretical aspects of patriotic education.

The second chapter is a characterization of the 7th grade age group in the context of the researched problem.

The third chapter is a study of patriotic education in the 7th grade of a school in the Bauska region.

The conclusion provides insights into the issues discussed in the thesis and offers suggestions for improving the outcomes in the civic domain, based on the theory of patriotic education and the author's conclusions.

The bachelor's thesis consists of 65 pages, includes 17 images, 3 tables, and 3 appendices.

The list of used literature sources contains 25 sources.

Keywords: patriotism, citizenship, education, 7th grade, discipline.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ABSTRACT	3
IEVADS	5
1. PARTRITISKAS AUDZINĀŠANAS TEORĒTISKO ASPEKTU ANALĪZE	8
1.1. Patriotiskā audzināšana skolā un skolēna personības attīstība tās ietvaros	8
1.2 Patriotisma jēdziena skaidrojums	10
1.3 Audzināšana un audzināšanas procesa dinamika	11
1.4. Patriotiskas audzināšanas uzdevumi	14
1. 7. KLASES VECUMPOSMA RAKSTUROJUMS PĒTĀMĀS PROBLĒMAS ASPEKTĀ	21
2.1. Pusaudža kognitīvo spēju attīstība	22
2.2. Attiecību veidošana pusaudža vecumā	23
3. PATRIOTISKĀS AUDZINĀŠANAS IZPĒTE BAUSKAS NOVADA SKOLAS 7. KLASĒ	25
3.1. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas raksturojums pirms metožu pielietošanas	25
3.2. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas veicināšanas metožu pielietojums 27	
3.3. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas raksturojums pēc metožu pielietošanas	36
3.4. Bauskas novada skolas 7. klases vecāku anketēšanas rezultātu analīze	38
SECINĀJUMI	43
IZMANTOTĀ LITERATŪRA	46
PIELIKUMI	48

IEVADS

Vārds “patriotisms” bieži izskan ne tikai masu saziņas līdzekļos, bet arī politiķu diskusijās un ikdienas sarunās. Šis vārds bieži minēts programmas “Skola 2030” ietvaros, īpaši runājot par sociālo un pilsonisko jomu, un tas ir tikai loģiski, ņemot vērā programmu saturu un mērķus.

Taču patriotisms aktuāls arī mūsdienu iekšpolitisko un ārpolitisko notikumu kontekstā. Austrumu kaimiņvalsts Krievijas pretlikumīgais iebrukums Ukrainā, kuru atbalsta vēl viena Latvijas kaimiņvalsts- Baltkrievija, ir aktivizējis sabiedrības rūpes par drošību. Gluži kā ārējs drauds izraisīja iedzīvotāju patriotisma pieaugumu 2014. gadā, pēc pretlikumīgās Krimas aneksijas, tā tas ar vēl lielāku sparū noticis kopš 2022. gada. Redzot Ukrainas tautas līdz tam esošo, šķietamo pasivitāti nomainījušo cīņas sparū un patriotismu, noprotams, ka jebkura iespējamā naidnieka nodomu aizbiedēšanā svarīgi stingri likt noprast par tautas patriotismu, nevienaldzību pret valsts likteni un vēlmi aizsargāt savu valsti un tautu.

Šādam mērķim patriotisma popularizēšanai un praktizēšanai jānotiek visos vecuma posmos, dažādos rupos un valsts dzīves situācijās, it īpaši izglītībā. Taču draudi valsts un tās iedzīvotāju drošībai pastāv ne tikai no ārpuses, bet arī no valsts iekšpuses. Sabiedrībā vērojama šķelšanās. Sabiedrībā pastāv cilvēki, kuri saņem informāciju no avotiem, kuri izplata maldīgu vai naidu radošu informāciju. Tāpat sabiedrība sastāv no dažādu nacionalitāšu cilvēkiem, kuri var ieņemt Latvijai naidīgu pozīciju. Šāda situācija rodas, kad cilvēki nejūtas piederīgi valstij, kurā dzīvo.

Lai nepieļautu šādu situāciju bērnu un jauniešu vidū, kuri varētu ietekmēt arī savu vecāku un citu tuvinieku viedokli, jāveicina patriotiska skolēnu audzināšana izglītības iestādēs. Tai jāveicina skolēnu zināšanas par valsti, piederības sajūtu tai. Lai šādu izglītību veicinātu, nepietiek ar patriotisma mēnesi un valsts himnu svinīgo pasākumu sākumā. Patriotismam jābūt kā caurviju prasmei. Pilsoniskā līdzdalība, kā caurviju prasme, neder patriotisma veicināšanai, jo nav gana plaša, tai ir savi mērķi. Patriotismam jāizpaužas dažādos mācību priekšmetos, bet, galvenokārt, klases audzināšanā un klases stundās. “Pilsoniskā (valstiskā) un patriotiskā audzināšana ir nedalāma audzināšanas procesa sastāvdaļa, un tās integrētais mērķis ir sociālā aktivitāte un sabiedrisko (valstisko) vērtību personiskais nozīmīgums” (Maršone, 2009). Daudzās skolās klases stundas jau tagad pievēršas patriotismam un tautas tradīciju apguvei, taču nepieciešams papildināt metodisko risinājumu klāstu, kas veicinātu skolēnos patriotismu.

Pētījuma objekts: patriotiskā audzināšana.

Pētījuma priekšmets: patriotiskās audzināšanas metodes klases audzināšanā.

Pētījuma jautājums: Kādus metodiskos risinājumus pielietot, lai veicinātu patriotismu klases skolēnu vidū?

Pētījuma periods: 01.09.2023-11.05.2024.

Darba mērķis ir teorētiski izpētīt un praktiski pārbaudīt patriotiskas audzināšanas darba metodes 7. klasē.

Bakalaura darba uzdevumi:

1. Analizēt literatūru par patriotisku audzināšanu un tās metodēm.
2. Izpētīt, kā patriotiskas audzināšanas darba metodes darbojas Bauskas novada skolas 7. klasē, novērtēt to efektivitāti pēc iegūtajiem rezultātiem.
3. Izveidot aptauju Bauskas novada skolas 7.klašu vecākiem par patriotiskas audzināšanas pieredzi.
4. Izveidot ekspertu aptauju Bauskas novada skolas atbildīgajam par patriotisku audzināšanu.
5. Veikt Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskas audzināšanas metožu rezultātu novērtēšanu.
6. Apkopot pētījuma un aptauju rezultātus, veikt analīzi un secinājumus.
7. Izteikt secinājumus un priekšlikumus par patriotisma veicināšanu skolās.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai autors izmanto sekojošas pētniecības metodes:

1. Literatūras referatīvā analīze;
2. Mērķa grupas novērošana;
3. Aprakstošā metode;
4. Kvantitatīvā pētīšanas metode- intervija;
5. Kvantitatīvā pētīšanas metode- anketēšana.

Darbā izmantotās literatūras un avotu grupas uzskaitījums:

1. Zinātniskā, pedagogiskā literatūra;
2. Raksti žurnālos;
3. Internetā pieejamie materiāli.

Darba struktūra: sastāv no anotācijām (latviešu un angļu valodā), ievada, 3 galvenajām nodaļām, apakšnodaļām, secinājumiem, priekšlikumiem, izmantoto avotu sarakstu un pielikumiem.

Pirmā nodaļa ir patriotiskas audzināšanas teorētisko aspektu analīze.

Otrā nodaļa ir 7. klases vecumposma raksturojums pētāmās problēmas aspektā.

Trešā nodaļa ir patriotiskās audzināšanas izpēte Bauskas novada skolas 7. klasē

Nobeigumā ir sniegti secinājumi par darbā aplūkotajām problēmām un doti priekšlikumi patriotisma veicināšanai skolā, balstoties uz teorijā apskatītajām patriotiskas audzināšanas darba metodēm un autora izdarītajiem secinājumiem.

Darba raksturs: vairāk praktisks, analizējot Bauskas novada skolas 7. klašu skolēnu vecāku viedokli un Bauskas novada skolas 7. klases skolēnu patriotisma veicināšanas pasākumus, eksperta viedokli.

1. PARTRITISKAS AUDZINĀŠANAS TEORĒTISKO ASPEKTU ANALĪZE

1.1. Patriotiskā audzināšana skolā un skolēna personības attīstība tās ietvaros

Vecāka un skolotāja galvenais uzdevums ir ne tikai iemācīt dažādas dzīvē noderīgas lietas, bet arī “ieaudzināt mīlestību pret savu tēvzemi un tautu, tās valodas un kultūras mantojumu, kā arī cieņu pret savām un līdzpilsoņu tiesībām un pienākumiem, pret viņu darbu un radītajām vērtībām”(Zelmenis, 2000).

Lai ieaudzinātu šo tik svarīgo mīlestību pret savu tēvzemi un tautu, lektore Staņislava Marsone ir paudusi viedokli, ka skolas pedagoģiskajā procesā mācību un audzināšanas darbs ir nedalāms, un patriotiskā audzināšana ir jāuztver kā šī procesa komponents. Sabiedrībā, un tostarp arī profesionālajā pedagoģijā, ir iesakņojies stereotips– patriotiskā un pilsoniskā audzināšana sasaistāma tikai ar konkrētiem vēstures notikumiem, valsts simboliem, rituāliem, kas savukārt apgūstami tikai vēstures, ģeogrāfijas un literatūras stundās. Pieredze jau ir apliecinājusi, ka patriotisms nav ne iemācāms, ne ieaudzināms. Tas nozīmē, ka ikvienā mācību stundā, ārpusstundu un ārpusskolas pasākumā var mērķtiecīgi integrēt valstiskās un patriotiskās audzināšanas elementus (Marsone, 2009).

Marsones viedoklim piekrīt arī Māra Dirba, kura savā grāmatā “Latvijas identitātes: Pedagoģiskais aspekts” ir norādījusi, ka patriotisma veicināšanai nav nepieciešams atsevišķs mācību priekšmets. Latvijas un Eiropas kultūras un vēstures kopsakarības, mijkultūru saskarsmes, prasmes un cilvēktiesības skolēni apgūst pakāpeniski, un vienas un tās pašas tēmas vijas cauri dažādiem mācību priekšmetiem. Lielākā daļa skolotāju iedziļinās tikai sava mācību priekšmeta saturā, neapspriežoties ar citu mācību priekšmetu pedagogiem, kuri risina tās pašas tēmas savās mācību stundās (Dirba, 2003).

Pilsoniskā un patriotiskā audzināšana integrējama gan mācību stundu saturā, gan ārpusstundu un ārpusskolas pasākumos. Šis process veicams ilgtermiņā, izvēloties dažādas darba formas, paturot prātā un nepazaudējot vienojošo dominanti (Marsone, 2009).

Patriotiskās audzināšanas mērķis ir attīstīt uz pilsoniskām vērtībām un uz pilsonisko apziņu balstītu Latvijai piederīgu personību, kas aktīvi līdzdarbojas un iesaistās politiskajā un sabiedriskajā dzīvē.

Romualda Pareiza rokasgrāmatā skolotājiem “Kā veidot tradīcijas” dalās ar pieredzi “... ka, iesaistot skolēnus aktīvā darbībā, skolas vide tiek veidota ar bērnu aktīvu līdzdalību, viņi kļūst atbildīgi par skolā notiekošo, izjūt gandarījumu par paveikto un mācās priecāties par savu un citu

veikumu. Skolēni iemācās saudzīgi izturēties ne tikai pret savu, bet arī citu veikumu” (Pareizs, R. 2009). Skolēnu atbildība vairumā skolu par tās vizuālo izskatu izpaužas klases dekorācijās uz dažādiem svētkiem un skolas dekorēšanā skolēnu pašpārvaldes darba ietvaros. Skolas loma šādos gadījumos ir motivēt klašu kolektīvus un audzinātājus rūpēties par kādu atbildības rajonu, piemēram, klases noformējumu svētku reizēs. Un patriotisma pieskaņa šeit neaprobežojas ar svētkiem novembrī (11. un 18. novembris) vai 4. maiju. Patriotisms atrodams arī citos svētkos, kuros rodamas latviešu tradīcijas, piemēram, Ziemassvētkos, Lieldienās u.c. Izvirzot šīs idejas klases kolektīva vadībā (klases vecākais, vietnieks), klases audzinātājs veido šo atbildības sajūtu un izpratni par tautas tradīcijām. Tāpat skolēni apgūst patstāvību un darba vadīšanu.

Saprotot cik daudz darba jāpieliek, lai kvalitatīvi izrotātu skolu, skolēni iemācās novērtēt paveikto darbu. Šī izpratne izplatās ne tikai izpratnē par dekorācijām, bet arī par skolas vidi, vēlāk tuvāko apkārtni, savu privāto telpu, un tālāk jau par valsts dabu, visas planētas ekoloģiju un ilgtspēju. Bieži vien valsts nodokļu maksātāju nauda tiek novirzīta skolas vides uzlabošanai, telpu renovācijai, kuru mērķis ir arī skolēnu mācīšanās iespēju paplašināšana, labsajūtas uzlabošana. Ja skolēns neciena paveikto darbu, tad uzlabotā vide tiek tīši vai netīši sabojāta, un īsā laikā zaudē savu paredzēto pozitīvu efektu, un varbūt pat iegūst negatīvu efektu.

Veicot pētījumu “Latvijas sabiedrības un valsts attiecības Krievijas-Ukrainas kara kontekstā” valsts aizsardzības vajadzībām, Latvijas Nacionālās Aizsardzības akadēmijas Drošības un stratēģiskās pētniecības centra vadošā pētniece Dr. sc. pol. Ieva Bērziņa nonākusi pie vairākiem izglītībai nozīmīgiem secinājumiem, kuru ņemšana vērā ilgtermiņā mainītu negatīvo tendenci. Šī tendence ir zemais patriotiskas rīcības izpratnes līmenis. Kamēr 84% Latvijas iedzīvotāju ir patrioti, gatavi pašai aizliedzīgai rīcībai valsts un tās pilsoņu interesēs ir tikai aptuveni trešdaļa. “Tātad, lai arī Latvijas sabiedrībā ir augsts patriotisma līmenis, vēl ir jāveido izpratne, ka būt patriotam nozīmē arī nesavtīgu rīcību kopējam labumam, tai skaitā līdzdalību valsts aizsardzībā”(Bērziņa, 26.). Patriotiskas izglītības mērķim jābūt izpratnes veicināšanai par patriotisma nozīmi, kādas darbības liecina par patriotismu.

Personības attīstības procesa ietvaros veidojas katra skolēna raksturs. Sabiedrības interesēs ir dot katram iedzīvotājam iespēju “tikumiskai, estētiskai, intelektuālai un fiziskai attīstībai, sekmējot zinīgas, prasmīgas un audzinātas personības veidošanos”, kā tas noteikts LR Izglītības likuma 2. pantā. Tikumi un vērtības ir daļa no rakstura izglītības. “Vispirms ģimenes audzināšanas rezultātā veidojas noteikta attieksme pret apkārtējo pasauli un cilvēkiem, paradumi, kas vēlāk nostiprinās kā tikumi. Un tikai vēlāk, attīstoties abstraktajai domāšanai, jaunietis apzinās savus dzīves principus, definē vērtības un tikumus” (Valbis, 74). Tātad, izglītībai uzsākoties ģimenē, izglītības sistēmas

uzdevums ir šo tikumisko izglītību turpināt. Lielākajā mērā ar skolēnu šo audzināšanu veic klases audzinātājs, kuram jānostiprina tikumi un vērtības.

“Terminu *vērtības* mēs izmantojam, lai apzīmētu principus un fundamentālas pārlicības, kas kalpo kā vadlīnijas rīcībai, kā standarti, pēc kuriem konkrētu rīcību vērtējam kā labu vai vēlamu. Vērtību piemēri ir mīlestība, vienlīdzība, brīvība, taisnīgums, laime, drošība, prāta miers un patiesība. Plašais termins *vērtībizglītība* ietver un praksē īpaši uzsver civilo un morālo vērtību izglītību” (Halstead and Taylor, 2000). “Tieši morālo un civilo izglītību bieži uzskata par to *cementu*, kas var palīdzēt veidot harmonisku sabiedrību, pat ja tās locekļiem ir atšķirīgas vērtības un tradīcijas” (Beck, 1998). Patriotiskas audzināšanas pamatā ir mīlestības veidošana pret savu valsti un tautu, un tas sasauca ar vērtībizglītības īpaši uzsvērtu civilo un morālo vērtību izglītību. Tātad, sasaucoties ar Izglītības likumā noteiktajam un vērtībizglītībā piekoptajam, veidojas patriotiskas audzināšanas pamatprincipi. Šiem pamatprincipiem pievienojas Ata Kronvalda atziņas par patriotisku audzināšanu viņa rakstā „Tēvzemes mīlestība”, kurā atklāti audzināšanas līdzekļi, kurus viņš sauc par „tēvzemes mīlestības skaidriem un spirtiem avotiem”:

- tēvzemes pazīšana;
- tēvijas vēstures zināšana;
- tēvu valodas cienīšana un piekopšana;
- turēšanās pie tēvutēvu ierašām;
- kopības sajūta;
- latviešu tautas krietnāko dēlu (un meitu) cieņā godā turēšana.” (Kronvaldu Atis,

1936)

1.2 Patriotisma jēdziena skaidrojums

Lai izprastu kā audzināšanas darbā ieviest patriotiskas vērtības ir jāsaprot kas ir patriotisms. Patriotismam ir daudz definējumu. Tēzaurā patriotisms definēts kā “savas dzimtenes, tautas mīlestība, uzticība savai dzimtenei, tautai, gatavība pašizliedzīgi darboties tās labā”¹. Savukārt vēsturnieks profesors Ilgvars Butulis 2012. gadā rakstam Latvijas Sabiedriskajam Medijam “Kas ir patriotisms?” patriotismu aprakstījis kā “dzimtenes mīlestību, cieņu pret tautu, zemi, kopīgajām vērtībām un arī valsti” (Butulis, 2012).

Apskatot šī definīcijas svarīgi ņemt vērā divas pozīcijas- attieksmes un objektus. Minētajos definējumos atrodamas tādas attieksmes, kā mīlestība, cieņa, pašizliedzība un uzticība. Savukārt objekti ir dzimtene, tauta, valsts un vērtības. Tātad patriotisms ir attieksmju kopums pret noteiktu

¹ Tēzaur. Jēdziena “Patriotisms” skaidrojums, pieejams <https://tezaurs.lv/patriotisms:1>

objektu grupu. Šie objekti ir sociāli vienojošs faktors. Tie vieno sabiedrības grupas noteiktas teritorijas ietvaros. Šajā gadījumā jārunā par Latvijas Republiku, un tajā dzīvojošajiem. Apskatot patriotismu mūsdienās sarežģīts ir jautājums par dažādu etnisko grupu piederības sajūtu, un kā šiem etnosiem likt izjust patriotismu pret valsti. Latvijas Republikas Satversmē skaidri noteikts, ka Latvijas Republika dibināta, "lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību" (Satversmes Sapulce, 1922). Šāds traktējums var šķist neieklājīgs mazākumtautībām. Tieši tāpēc darbībām, kuras saistītas ar patriotisma veicināšanu jābūt pēc iespējas plašām.

Savā darbā "Kantian Patriotism. Philosophy & Public Affairs" Paulīne Kleingelda izceļ trīs patriotisma veidus- pilsonisko, nacionālistisko un pazīmēs balstīto (Kleingelda, 313). Tādējādi tiek nošķirti patriotisma veidi pēc savas būtības. Pilsoniskā patriotisma iemesls ir mīlestība pret demokrātisko sistēmu un vērtībām. Nacionālistiskā patriotisma iemesls ir piederība etniskai grupai un noteiktai teritorijai- vēsturiskai etnosa dzimtenei. Savukārt pazīmēs balstīta patriotisma avots ir valstij raksturīgās īpašības, piemēram, dabas skaistums, kultūra, valsts vēsture u.c. Patriotiskai audzināšanai būtu jāaptver visus šos patriotisma veidus, lai sniegtu visiem skolēniem piemērotu mācību norisi, piemēram, audzinātu patriotismu kā etniskajiem latviešiem, tā arī citas tautības pārstāvjiem. Kā līdzekļi šo patriotisma avotu izmantošanai izglītības nolūkos izmantojami, demokrātijas procesu izpēte, valsts un tautas vēstures izpēte un nodarbības dabā, svētku tradīciju ievērošana.

1.3 Audzināšana un audzināšanas procesa dinamika

Liela nozīme skolēna personības veidošanā skolas vidē ir pedagoga- klases audzinātāja darbam ar klases kolektīvu. Klases stundās un ikdienas skolas rutīnā, kā arī ārpusstundu aktivitātēs pieejama konsekvence attīstāmajās vērtībās un paradumos. "Audzināšanas procesa šaurākā nozīme ir personības attieksmju un pozīcijas veidošana pret apkārtni (Zelmenis, 2000). Apskatot patriotisku audzināšanu un pilsoniskumu, jāvērtē kā skolēnam veidot pozitīvu attieksmi un pozīciju pret valsti un tās iedzīvotājiem. "Ar attieksmi saprotam cilvēka psihisku saikni ar kādu apkārtnes objektu- cilvēku, lietu, parādību, darbību, vērtību, pret vērojumu, ideju, uzskatiem, pret dzīvi kopumā" (Zelmenis, 2000).

Attieksmi nosaka vairāki faktori. Pirmais no tiem ir bioloģiskais faktors, kurā dominē cilvēka pamatvajadzības. Atkarībā no tā, vai šīs vajadzības ir apmierinātas var mainīties arī attieksme. Skolēna pamatvajadzības apmierina vecāki. Skola, savukārt, nodrošina drošību, siltumu un iespēju paēst, neskaitot pašu mācību procesu. Klases audzinātājs rūpējas par savu audzināmo drošību, risinot iespējamus konfliktus skolēnu starpā.

Otrs faktors attieksmes radīšanā, veidošanā un regulēšanā ir psiholoģiskais faktors. Tas ir iekšējs attieksmju regulētājs. Cilvēka attieksmi var ietekmēt emocijas, bet emocijām pretī var nostādīt racionālo. Tāpēc svarīgi domāt ne vien par racionālas domāšanas attīstību un kritisko domāšanu, bet arī par pozitīvu emocionālo sasaisti ar kādu objektu, šī pētījuma gadījumā- ar valsti. Uzliekot to par klases audzinātāja pienākumu veidot skolēnos pozitīvu emocionālo sasaisti ar valsti, jāizceļ nepieciešamība veidot un uzturēt tradīcijas, patriotisku noskaņojumu un apziņu par pilsoniskumu klases vadīšanas ikdienā.

Trešais ir sociālais faktors, kura iedarbība ir ārēja. Sabiedrībā pieņemtās normas un likumi palīdz mums respektēt citus un citiem respektēt mūs. Jo lielāka sabiedrības daļa šīs normas ievēro, jo labāk tās atspoguļojas jaunajā sabiedrības paaudzē. Mazāka sabiedrības šūna ir skola. Arī tajā sabiedrības locekļus motivē citi sabiedrības locekļi, t.i. skolā, kurā vairākums skolēnu ir disciplinēti, pastāv lielāka iespēja disciplinētiem kļūt arī pārējiem skolēniem. Tas pats attiecināms uz patriotisma, valstiskuma un pilsoniskuma idejām. Ja skolas vide, kā ārējs faktors sniegs visu nepieciešamo vajadzīgo attieksmju veidošanai, neatstājot novārtā arī bioloģiskos un iekšējos faktoros, skolēnos veidosies šīs pozitīvās attieksmes, vērtības un paradumi. Piemērs šādas vides ietekmei uz skolēniem mācību iestādē ir Zaļā karoga skolu programma. Skolas, kuras veic dalību šajā programmā, uzrāda uzlabojumus, ne tikai skolēnu ilgtspējīgā domāšanā, bet arī savstarpējā sadarbībā starp skolēnu un skolas darbinieku²

Abpusējas attieksmes ir attiecības, un veicinot šīs pozitīvās attieksmes tiek veidotas pozitīvas attiecības starp skolēnu un skolu, un starp valsts pilsoni un valsti. Pozitīvas attiecības nozīmē sadarbības efektivitātes pieaugumu. Skolā tas ir sekmju un mācību sasniegumu kāpums, bet attiecības ar valsti- iekšējā, ārējā, kultūras un ekonomiskā drošība.

Audzināšanas darbā pievērsoties patriotisma tēmai jāatzīmē, ka tēmas par valsts funkcijām un darbību, pilsoniskajām tiesībām, brīvībām un pienākumiem uzņemas Sociālā un pilsoniskā mācību joma, kā arī šos jautājumus starpdisciplināri, izmantojot Pilsoniskās līdzdalības caurviju prasmi, savā vielā iekļauj citu mācību priekšmetu pedagogi (Skola2030). Tas mudina jautāt, vai patriotiskas audzināšanas iesaiste arī klases audzināšanas stundās nav vien atkārtošana, kurai paredzēto laiku aizvietot ar nodarbībām, kuras skaidro ar emocionālo inteliģenci un skolēnu savstarpējām attiecībām saistītus jautājumus. Patriotiska audzināšana iekļaujas šajās, un daudzās citās audzināšanai svarīgās tēmās. “Patriotisms rodas, kā emocionālās attieksmes, valsts vēsturisko notikumu kontekstā atpazīstot savu ģimeni, tuviniekus, pazīstamo vidi” (Marsone, 2009.). Emocionālās inteliģences apgūšana saistīta ne tikai ar sevis un apkārtējo emociju izprašanu, bet arī emocionālo piesaisti kopienai,

² Vides izglītības fonda programma “Ekoskolas” (2016), pieejams <https://ekoskolas.lv/lv/par-mums/kapec-pievienoties>

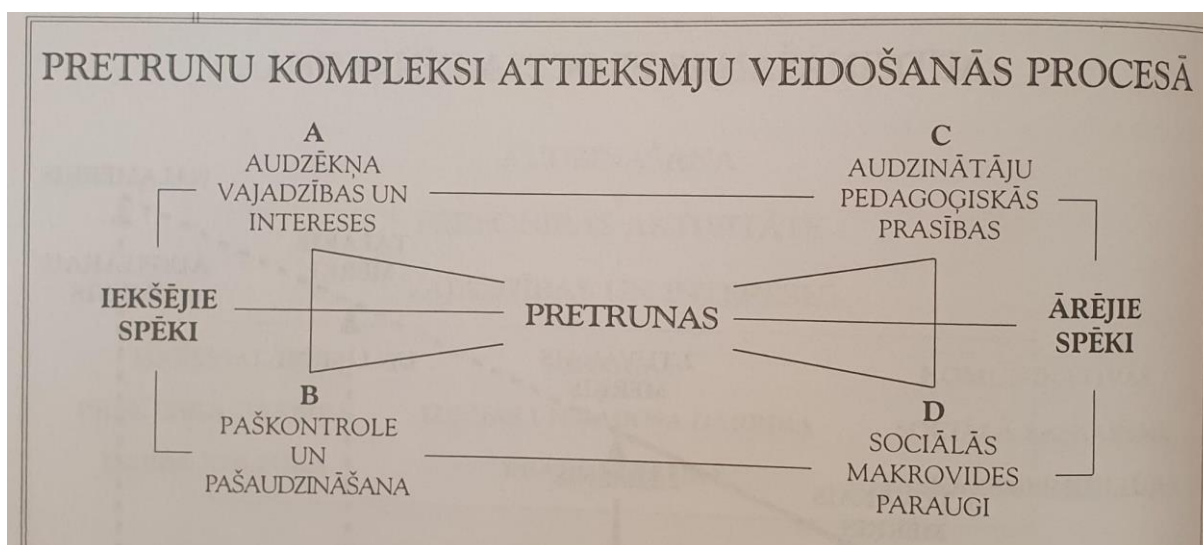
sabiedrībai. Patriotisms stiprina pamatu, kas “atrodas zem” skolēna ģimenes, veicinot drošības sajūtu. Uz šiem pamatiem esošās spēcīgās attiecības ar valsti un ģimeni ļauj skolēnam pievērsties attiecību veidošanai skolā.

Skolā ciešākās attiecībās skolēnam veidojas ar savu klasi. Šeit klases audzinātājs stiprina kopības sajūtu un komandas garu klases iekšienē, lai skolas sarežģītajā sociālajā struktūrā skolēns nejostos viens, bet gan sava klases kolektīvā drošībā, gatavs nevis aizstāvēties, bet iesaistīties un aktīvi darboties skolas dzīvē, īpaši rutīnā. Autors uzskata, ka tieši draudzīgs noskaņojums un gatavība savstarpējai palīdzībai ir disciplīnas un mācību sasniegumu pamatā. Tāpēc klases audzinātāja darbībā jāiekļauj komandas veidošanas pasākumi, kuros iesaistīta arī valsts tradīciju, darbības principu un vēstures apguve.

“Audzināšanas process ir mērķtiecīgs un divpusēji aktīvs process- savstarpēju pretrunu pārvarēšana audzinātāja un skolēnu uzskatos, attieksmēs un darbībā” (Zelmenis, 2000, 202.). Šo pretrunu esamība ir pavisam loģiska. Skolēns tiecas apmierināt savas aktuālas vajadzības un intereses, taču skolotājs tiecas apmierināt sabiedrības intereses- sagatavot dzīvei labus pilsoņus. Skolēns to vēl nesaprot, bet kā topošajam pilsonim, arī viņam ilgtermiņā intereses sakrīt ar sabiedrību, un tātad arī skolotāju. Savstarpējās pretrunas starp skolotāju un skolēnu var definēt kā iekšējo un ārējo spēku pretstāvēšanu pedagoģiskajā procesā. No vienas puses iekšēji skolēnam pastāv personīgās intereses un vajadzības, kā arī paškontrolē un pašaudzināšana. Arī šie aspekti savā starpā konkurē, un pievilcīgākas bieži vien ir personīgās intereses. Ar pašdisciplīnas palīdzību un izpratni par sekām, kuru ieaudzina audzinātājs, skolēns pārvar īstermiņa vajadzības, lai tiektos uz tālāku, nozīmīgāku mērķi. No otras puses pastāv audzinātāju pedagoģiskās prasības un sociālās makrovīdes paraugi. Retāk, bet arī starp šiem var pastāvēt pretrunas, kad pedagoga uzstādītie mērķi traucē sabiedrības prasībām. Bet svarīgākās pretrunas gan pastāv starp šiem iekšējiem un ārējiem spēkiem, kad skolēnu vada personīgās intereses un pašaudzināšana, taču no malas vēl pastāv šis sabiedriskais pasūtījums un pedagogu prasības (skatīt attēlu nr.1.3.1.) Kompromiss audzināšanas jomā šeit ir acīmredzams. Audzinātājam jāapzinās skolēna intereses, aizraušāns, viņa vēlme socializēties vai to nedarīt. Balstoties uz šīm zināšanām, audzinātājs var veidot pieeju, kura būs skolēnu piesaistoša un, attiecīgi, arī efektīva. Piemēram, skolēni, kuri apmeklē Jaunsardzi, būs vislabāk ietekmējami izmantojot viņu

intereses militārajā jomā, bet skolēni, kuri nodarbojas ar kādu ekstremālu sporta veidu- ar vērtībām, kas svarīgas sportistiem.

Audzinātāji pievērš uzmanību četrām skolēnu darbības jomām- mācību uzdevumu veikšanai, disciplīnai, situācijai ģimenē un darbībām ārpus skolas. Pirmās divas jomas novērojamas skolas telpās un izmantojot mācību organizācijas rīkus, piemēram, E-klasi. Situāciju ģimenē audzinātājs novērtē sadarbojoties ar vecākiem un veicot ikdienišķus novērojumus. Taču darbībām ārpus skolas grūtāk izsekot ir kā audzinātājam, tā arī vecākiem. Daļu šo darbību pārstāv dalība dažādos pulciņos, kuri veido skolēna intereses. Šīs darbības veicina pozitīvu personības attīstīšanos. Problēmas sagādā iespējamās negatīvas ietekmes uz jauniem tam socializējoties ar citiem jauniešiem. Šādi veidojas problēmas ar kaitīgiem ieradumiem, tādiem kā smēķēšana, alkohola un citu apreibinošu vielu lietošana, kas veicina uzvedības problēmas un vēlmi pretoties audzināšanas procesam. Audzinātājiem un vecākiem labi jāpazīst savi skolēni/bērni, lai spētu sekot līdz viņu interešu maiņām un draugu kompānijām, ar kuriem viņi pavada brīvo laiku. Tikai tā laikus var novērst iespējamās negatīvās sekas.

1.3.1. att.Pretrunu kompleksi attieksmju veidošanās procesā (Zelmenis, 2000).

1.4. Patriotiskas audzināšanas uzdevumi

Patriotiska audzināšana nenoliedzami iekļaujas pilsoniskas audzināšanas kompleksā, tāpēc nozīmīgi patriotisku audzināšanu skatīt pilsoniskās audzināšanas kontekstā. Audzināšanai ir vairāki sociālie uzdevumi. To "īstenošana izpaužas konkrētas attieksmes veidošanā pret konkrētiem apkārtnes objektiem" (Zelmenis, 2000, 210). Zelmenis savā darbā min vienpadsmit audzināšanas sociālos mērķus, bet patriotiskas un pilsoniskas audzināšanas kontekstā apskatāmi pilsoniskā

audzināšana, tikumiskā audzināšana, ievirze disciplīnā, fiziskā audzināšana un ievirze ģimenē. Šie mērķi atlasīti atbilstoši patriotisma definējumam.

Pilsoniskās audzināšanas “galvenie uzdevumi ir ieaudzināt mīlestību pret savu tēvzemi un tautu, tās valodu un kultūras mantojumu, kā arī cieņu pret savu un līdzpilsoņu tiesībām un pienākumiem, pret viņu darbu un radītajām vērtībām”(Zelmenis, 2000, 218). Pilsoniskās audzināšanas “pamatuzdevums ir izaudzināt pilnvērtīgu valsts pilsoni- patriotu. Tāpēc pilsonisko audzināšanu nereti vienādo ar patriotisko audzināšanu” (Zelmenis, 2000, 218). Izvirzot audzināšanas darbam mērķi audzināt patriotus, izvirzāmi noteikti uzdevumi. Savā darbā “Pedagoģijas pamati” Zelmenis uzdevumus grupē pēc attieksmju objektiem. Turpmāk apskatīti seši attieksmju objekti, attiecīgi kuriem veidot uzdevumus skolēnu patriotiskai audzināšanai.

Pirmā attieksmju objektu grupa ir tēvzeme, tauta un valoda. Zelmenis tos raksturo kā “galvenos patriotiskas attieksmes objektus” (Zelmenis, 2000, 218). Ar tēvzemi saprotama teritorija, kuru apdzīvojuši nācijas senči un turpina apdzīvot nācijas tagadējā paaudze. Tēvzeme nav vienādojama ar dzimteni, jo dzimtene ir valsts, kurā cilvēks dzimis. Ņemot vērā to, ka latvieši emigrējuši uz daudzām Pasaules valstīm šis aspekts ir ļoti svarīgs. Patriotiskai audzināšanai jāpievēršas arī reemigrantu bērnu audzināšanai un atgriešanai kultūrtelpā. Latvijas vēsture bijusi sarežģīta- vācu muižnieku kundzība 700 gadu garumā, dažādu valstu pārvaldība un Padomju okupācija. Neskatoties uz to latviešu nācija spējusi uzturēt nacionālo optimismu, un pārvarējusi grūtības. Šāds skatījums skolēniem jānodod arī audzinātājiem un vēstures skolotājiem. Savukārt valoda ir noteicošais faktors nācijas izdzīvošanai šajos sarežģītajos vēsturiskajos notikumos. Valodas izkopšana ir katra pedagoga, bet īpaši latviešu valodas skolotāja pienākums. Vēsturisko notikumu izpratni un valodas izkopšanu audzināšanas procesā iespējams veikt, izmantojot piemiņas dienu, atceres dienu un valsts svētku atzīmēšanu.

Otrā attieksmju objektu grupa ir valsts un politika, kuru “problēmas ir aktuālas vienmēr un visiem” (Zelmenis, 2000, 220). Septītā klase ir vecuma posms, kurā skolēni no vēstures skatu punkta sāk apgūt valstiskuma veidošanos, dažādu valsts pārvaldes formu darbību, tai skaitā demokrātiju. Attiecīgi tam, skolēni var veidot kopsakarības par demokrātiju mūsdienā Latvijā, politiku dažādus viņus tieši ietekmējošos aspektos. Skolēniem jāizprot kas ir pilsoniskums, kādi ir pilsoņa pienākumi un tiesības. Par šīm zināšanām atbildīgs sociālo zinību un vēstures skolotājs. Tiesiskos aspektus skolēni apskata tieši izmantojot skolas iekšējās kārtības noteikumus. Arī katrā klasē iespējama noteikta atbildību hierarhija, amati ar noteiktām atbildībām, pienākumiem un privilēģijām. Tādā veidā pamatskolas sākuma posmā iespējams veiksmīgi komunicēt ar skolēniem par valsts pārvaldi, politiskajiem lēmumiem un likumu ievērošanas nepieciešamību. Lai rūpētos par valsts iedzīvotāju drošību pastāv dažādas institūcijas- policija, tiesas, glābēji un armija. Lai iepazītu šīs struktūras, skolēniem jānodrošina ekskursijas vai lekcijas no attiecīgajiem speciālistiem.

Trešā attieksmju objektu grupa ir dabas resursi, kas ir “visas tautas un valsts bagātības, neatkarīgi no tā, kā valdījumā atrodas. Tāpēc visiem tie jāsaudzē un aktīvi jāargā...” (Zelmenis, 2000, 224). Latvijas daba un tās resursi tiek pētīti skolēnu apmeklētajās dabaszinātņu priekšmetu stundās. Kā nozīmīgākie resursi jāmin meži, ūdens tilpnes, un purvos atrodamā kūdra. Tāpat resurss ir dabas skati, kuri piesaista tūristus. Dabas bagātība ir arī auglīgā augsne. Šie resursi ir jāsaudzē, lai veicinātu valsts ilgtspējīgu attīstību, kā ekonomisku, tā arī ekoloģisku. Audzināšanas darbā skolēniem jāredz dabu un tās aizsardzības nepieciešamību. Tam var izmantot ekskursijas un pārgājienus. Vietējās dabas un objektu apskate mudina arī novadpētniecību un novadpatriotismu.

“Darbs un materiālās vērtības ir katra pilsoņa individuālās un ģimenes labklājības pamats. Tautas darbs vairo arī valsts bagātību... Darba tikums ir viena no visvērtīgākajām latviešu tautas senajām īpašībām” (Zelmenis, 2000, 215). “Tāpēc katru atbildīgu pilsoni satrauc bērnu un jauniešu nevīžīga un pat ļaunprātīga rīcība” (Zelmenis, 2000, 215). Tas norāda cik svarīga ir šī ceturtā attieksmju grupa. Lai mācītu skolēniem darba tikumu, jānodrošina skolēniem pašiem veidot un radīt. Tas liktu skolēniem novērtēt ne tikai savu, bet arī citu cilvēku darbu. Audzināšanas darbā to var darīt, īstenojot klases uzkopšanas darbus, teritorijas labiekārtošanas darbus un citas iniciatīvas, piemēram, dekorāciju izveidi u.c.

Piektā attieksmju objektu grupa ir Kultūras vērtības, kas ir “cilvēka garīgās labsajūtas pamats” (Zelmenis, 2000, 225). Audzināšanas darbā jāiekļauj skolēnu izglītošana tautas pagātnes mantojuma-folkloras un daiļamatniecības novērtēšanā. Tāpat apskatāma arhitektūra, mūzika un teātra māksla, rīkojot ekskursijas, teātra un koncertu apmeklējumi. Liels darbs tajā ieguldāms arī mākslas priekšmetu skolotājiem. Popularizējot kultūru, jāveicina skolēnu iesaiste folkloras kopās, deju ansambļos, koros, mākslas un mūzikas skolās. Tas veicinātu skolēnu estētisko izglītību.

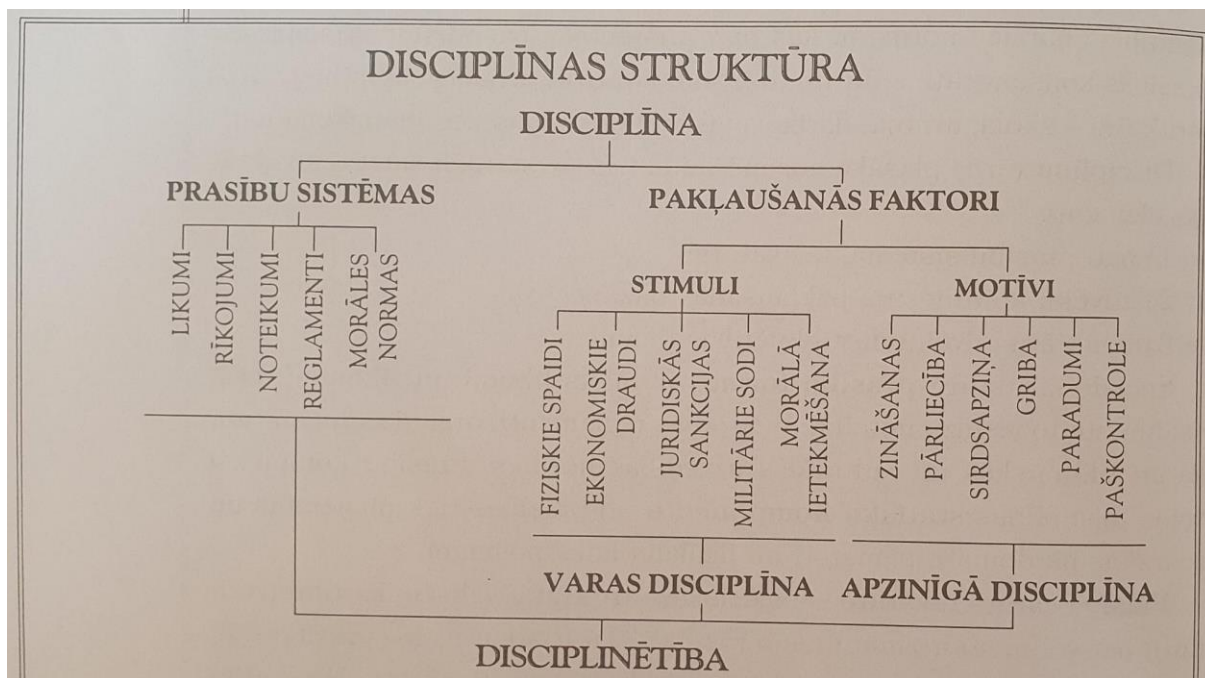
Pēdējā attieksmju grupa ir ģimene. Zelmenis to raksturo, kā “tautas dzīvā spēka avotu” (Zelmenis, 2000, 225). “Bērni, kas pilnīgi vai daļēji zaudējuši ģimeni, nereti iegūst smagu psiholoģisko traumu un var izaugt par nepilnvērtīgiem pilsoņiem. Tāpēc gādība par ģimenes materiālo labklājību un pedagoģiski labvēlīgiem apstākļiem tajā ir ne vien vecāku, bet arī visas sabiedrības un attiecīgo valsts iestāžu atbildīgs uzdevums” (Zelmenis, 2000, 228). Lai gan klašu audzinātāji nevar ietekmēt savu audzināmo ģimenes situāciju, izņemot attiecīgo instanču piesaistīšanu īpaši smagos gadījumos, tomēr var tikt audzināta atbildīga attieksme pret ģimeni, lai šādas situācijas neatkārtotos ar nākamajās paaudzēs. Tam piemēroti tādi uzdevumi, kā ģimenes koka pētniecība, ģimenes pikniki un vecāku aicināšana uz svētku svinībām.

Pievēršoties uzdevumu izpildei pēc attieksmju grupējuma, iespējams noteikt skaidras darbības un rīcības skolēnu pozitīvai ievirzei. Šie uzdevumi iekļaujami klases audzināšanas plānā, un veido mērķtiecīgu darbību virkni.

“Tikumiskā jeb morālā audzināšana ir jaunās paaudzes ievirze sabiedrisko attiecību sistēmā atbilstoši tās prasībām. Tikumiskā audzināšana vienmēr bijusi viens no galvenajiem pedagoģiskajiem uzdevumiem, gatavojot jauno paaudzi dzīvei” (Zelmenis, 2000, 250.) Lai dzīvotu tikumiski, skolēnam jāprot atšķirt labais no ļauna, taisnīgais no netaisnīgā, godīgais no negodīgā, patiesais no nepatiesā, cildenais no zemiskā. Tādējādi jaunā paaudze var attīstīties par tādiem cilvēkiem uz kuriem balstās progresīva un labklājīga sabiedrība. “Skolas panākumus jaunatnes tikumiskajā audzināšanā ievērojami ietekmē skolotāja autoritāte” (Zelmenis, 2000, 258.) Skolotājam pašam jābūt tikumiskam un konsekventam, lai šādas īpašības audzinātu savos skolēnos. Tas jārāda ar darbiem un darbu atbilstību vārdiem.

“Disciplīna skolā nepieciešama ne vien tāpēc, lai nodrošinātu sekmīgu mācību gaitu, bet arī lai izaudzīnātu disciplinētu jauno paaudzi, kas spētu harmoniski iekļauties sabiedrības daudzveidīgajā darbībā un cilvēku savstarpējo attiecību sistēmā. Disciplīna atvieglo sabiedrības dzīves regulāciju un nodrošina tās stabilitāti” (Zelmenis, 2000, 259.) Disciplīna izmantojama jebkur, kur pastāv kāda noteikta administratīvā struktūra, likumi un noteikumi, kuriem pakļauties. Šajā gadījumā tā ir skola. Taču disciplīna neaprobežojas tikai ar skolu. Tās nepieciešamība atrodama arī ārpus skolas, kā arī pēc tās absolvēšanas. Zelmenis disciplīnas struktūru raksturo divu komponentu- statiskās prasību sistēmas un dinamisko pakļaušanās faktoru kopumu. Kamēr prasību sistēma ar tās likumiem, noteikumiem, reglamentiem, rīkojumiem un morāles normām paliek nemainīga, dinamiskie pakļaušanās faktori sastāv no ārējiem stimuliem un katra cilvēka iekšējiem motīviem. Stimuli nav vēlama skolēna disciplīnas motivators, jo to izmantošana nozīmē skolēna pakļaušanos piespiedu kārtā. Savukārt motivēta pakļaušanās disciplīnai nozīmē skolēna izpratni par disciplīnas lomu, nozīmi un lietderību. Tieši uz šādu paša motivētu disciplīnu jātiecas skolēnu audzināšanā (skatīt attēlu nr. 1.6.1.)

“Disciplīna raksturo arī sabiedrības tikumisko un estētisko izaugsmi. Tā nebūt neierobežo personības individualitāti, bet gan padara to brīvāku” (Zelmenis, 2000, 263.)

1.6.1.att. Disciplīnas struktūra.

Ja skolēns disciplīnu ievēro kā savu paradumu, izrāda paškontroli un gribu, liecinādams par savām zināšanām, pārliecību un sirdsapziņu par viņa sekām sadarbojoties ar sabiedrību, tad tas attīstās par lietderīgu un uz panākumiem vērstu sabiedrības locekli. Šāda disciplīna vēlāk palīdz sasniegt pašvadītās mācīšanās mērķus, un ļauj sasniegt akadēmiskos panākumus. Tāpat disciplīna palīdzēs, īpaši puisiem viņu, Valsts aizsardzības dienesta gaitās.

“Mūsdienu fiziskajai audzināšanai izvirzās divi pamatuzdevumi: 1. iepazīstināt skolēnus ar veselības sargāšanas un kopšanas galvenajiem nosacījumiem (higiēniskā audzināšana) un 2. nodrošināt jaunatnes vispusīgu fizisko attīstību (sportiskā audzināšana)” (Zelmenis, 2000, 274.) Ne tikai ģimenes, bet arī skolas pienākums ir rūpēties par skolēnu higiēnu un fizisko sagatavotību, kam seko līdzīgi klašu audzinātāji, skolas medicīniskais personāls un sporta skolotāji. Higiēnisko audzināšanu skolas vecumā raksturo ievirze veselīgā dzīvesveidā, lai izvairītos no traumām, slimībām un kaitīgiem ieradumiem, piemēram, alkohola, nikotīna vai narkotiku atkarībām. Savukārt sportiskās audzināšanas mērķis ir veicināt “ķermeņa muskulatūras vispusīgu attīstīšanu”(Zelmenis, 2000, 278.) Īpaši aktuāls jautājums par jauniešu fizisko sagatavotību kļuvis līdz ar Valsts aizsardzības dienesta izveidošanu. 2020. gada ziņojums Veselības ministrijai, ko veicis uzņēmums SIA “AC Konsultācijas” vēsta, ka aptuveni 70% skolēnu vairāk kā 45 minūtes sava brīvā laika ikdienā pavada mazkustīgi-skatoties televīziju, izmantojot viedierīci vai spēlējot videospēles. 16% to dara pat 3,5h vai vairāk. Tāpat ziņojumā atklājies, ka skolēnu paradumi skolā, starpbrīžos ir mazkustīgi. 74% jauniešu

starpbrīžus pavada lietojot savus telefonus un socializējoties ar vienaudžiem. Visaugstākais pozitīvais rādītājs manāms 7. klasē, kur 6% skolēnu atzinuši, ka starpbrīžos spēlē aktīvas spēles (SIA "AC Konsultācijas", 2020). Šis rādītājs ir gaužām zems, un tas liecina par nepieciešamību pievērst uzmanību skolēnu fiziskās aktivitātes motivācijai. Tieši tāpēc skolēnu audzināšanas procesā, un skolēnu ikdienas rutīnā ieviešama rīta rosme, kā arī rekomendējamas dinamiskās pauzes. Tāpat skolotājiem jāpadomā par skolēnu iesaisti aktīvā atpūtā starpbrīžos. Skolas telpās jāpieāvā iespēja aktīvi pavadīt laiku, piemēram, jāatver sporta zāle, sporta laukumā jānodrošina brīvpiekļuves sporta inventārs (bumbas).

Vēl viena no metodēm, lai veicinātu skolēnu pilsoniskās jomas attīstību būtu neformālo grupu un apvienību veidošana. "Lai arī cik dažādi būtu indivīdu grupu veidošanās un sadarbošanās principi, ikvienā gadījumā šādu darbību iespējamība norāda uz pilsoniskās sabiedrības attīstību un spēku. Pilsoniskās sabiedrības politikas mērķis ir panākt tādu pilsoniskās sabiedrības attīstību, kura iedzīvotājiem nav šķēršļu sadarboties savu un sabiedrības vajadzību risināšanā" (Tūna, 2005, 24).

Tālāk, kad skolēni ir apguvuši neformālo grupu veidošanu, viņiem ir iespēja piedāvāt veidot jau nozīmīgākās interešu grupas un partijas. "Pilsoniskas sabiedrības ietvaros indivīdi sadarbojas savu interešu un vajadzīgu aizstāvībai, kas ļauj indivīdiem aktīvi iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesos un ietekmēt valsts politiku" (Kūsis, 2005, 30).

Patriotiskas audzināšanas izpētei un metožu izvēlei, kā arī izvērtēšanai neatsverama ir ārvalstu pieredze. Viena no valstīm ar senākajām patriotiskās un pilsoniskās audzināšanas tradīcijām ir ASV. Savienotajās valstīs, pēc 2022. gada Gallup aptaujas datiem 38% pieaugušo apgalvo, ka ir ārkārtīgi lepni būt amerikāņi, savukārt 27% respondentu apgalvo, ka ir ļoti lepni būt amerikāņi, bet 22% apgalvo, ka ir vidēji lepni (Brenana, 2022). Savukārt Latvijā, Ukrainas-Krievijas kara kontekstā par patriotiem sevi uzskata 84% aptaujāto iedzīvotāju (Bērziņa, 2023) Lai gan tas ir šķietami augsts rādītājs, tikai 14% respondentu uzskata, ka patriota pienākums ir iesaistīties valsts aizsardzības stiprināšanā, iestājoties Zemessardzē.

"Skolas inkorporē pilsonisko izglītību, lai mācītu skolēniem par valdības uzbūvi un funkcijām, Konstitūciju un pilsoņa tiesībām un pienākumiem" (Lefkowitz, 2017). Šī prakse ir līdzīga Latvijā piekoptajai. Vēl viena līdzība ir, ka "skolēni mācās par nacionālajiem simboliem un svētku dienām, kas kalpo, lai stiprinātu nacionālo identitāti un vērtības"(National Education Association (NEA). 2021). Skolas mēroga pasākumi ASV izplatīti pirms svētkiem, kad "tiek rīkotas sapulces, kurās tiek dziedātas patriotiskas dziesmas un notiek uzrunas, kuras slavē amerikāņu mantojumu"(Ravitch, 2000) Viena no interesantākajām ASV skolu patriotiskas izglītības tradīcijām, ir Uzticības zvēresta atkārtošana katru rītu, kura gan mūsdienās saņēmusi gana kritikas. "Gadu gaitā obligātā Uzticības

zvēresta deklamēšana ir saskārusies ar juridiskiem izaicinājumiem saistībā ar vārda un reliģijas brīvību”(Parker, 2003).

1. 7. KLASES VECUMPOSMA RAKSTUROJUMS PĒTĀMĀS PROBLĒMAS ASPEKTĀ

Pieejai darbā ar skolēniem, un īpaši veicot audzināšanas darbu, tas jābalsta psihologu veiktās atziņās par attiecīgo vecuma posmu īpatnībām. Ievērojot vecuma posma psiholoģiskās attīstības īpatnības, pedagogs pielāgo savas darba metodes, lai tās gūtu pozitīvu rezultātu. Savukārt, neievērojot šīs īpatnības, un ievērojot vienotu nostāju jebkurā vecuma grupā, pedagogs var saskarties ar grūtībām, nereti pat skolēnu pretošanos viņa darbam.

7. klase atbilst vecuma posmam no 13 līdz 14 gadu vecumam, kas, savukārt, pēc D. Elkoņina bērnu psihiskās attīstības periodizācijas atbilst pusaudžu periodam. Šajā vecuma posmā “vadošā darbība ir saskarsme, galvenokārt ar vienaudžiem. Psihes jaunveidojums- pieaugušamības izjūta; pakļaušanās grupas ietekmēm. Krīze 15 gadu vecumā” (Elkoņins, D., 22) Tas liecina par sarežģītību darbā ar šo vecuma posmu, jo skolotājs un vecāks savu autoritāti ir zaudējis jaunieša vienaudžiem. Attiecīgi, pieeju jāmeklē caur grupas, klases audzināšanas gadījumā- klases, attieksmju veidošanu. Tikai veidojot nepieciešamās vērtības klases iekšienē var tikt sasniegts katrs jauniešs individuāli. Piemēram, ieviešot klasē darba kultūru, talkā kopā ar klasi bez liekiem jautājumiem iesaistīsies arī negribīgākie klases biedri, ja talkā strādās lielākā daļa klases. Bet rodas pretruna- ja skolotāju un vecāku neklausu skolēni individuāli, to nedarīs arī grupa.

Pusaudžu uzvedību var raksturot, kā duālu. No vienas puses “pusaudža uzvedībā var novērot nemieru, uzbudinātu stāvokli, pusaudzis reizēm nezina, kur kompensēt savas izjūtas, nemieru”, bet no otras puses “tiklīdz hormonu daudzums asinīs samazinās, pusaudža uzvedībā var novērot pretējas reakcijas- apātiskumu, nospiešanu garstāvokli...” (Svence. G., 121) Tāpēc pedagogam nevajadzētu dusmoties vai kā citādi negatīvi reaģēt uz kādām šīm izpausmēm, bet gan izmantot tās lietderīgi. Kā viens no paaugstināta hormonu daudzuma savaldīšanas paņēmieniem ir dažāda veida vingrinājumi un rīta rosme. Starpbrīdī, no rīta pirms stundām vai pat uz īsu brīdī stundas laikā, nogurdinot jauniešus ar dažiem veselīgiem vingrinājumiem, iespējams palīdzēt hormonus apvaldīt un novirzīt prātu mācībās. Savukārt apātiskus skolēnus nav ieteicams pārslogot, dodot tiem vieglus uzdevumus, jo jau nākamajā reizē pēc hormonu nostabilizēšanās viņi atkal būs spējīgi uz produktīvu darbu.

Fizioloģiskie procesi ietekmē arī pusaudža ķermeņa attīstību. ”Sākumā pusaudzis ir apjucis, kaunīgs, nedrošs par sevi, vēlāk arvien vairāk izjūt sevi kā pieaugušu, ko var apzīmēt ar atslēgvārdu emancipācija.” ”Emancipācija nozīmē, ka pusaudzis vēlas būt pieaudzis, vēlas pats izlemt un darīt, vēlas būt līdzvērtīgs pieaugušajam, lai viņu vairs neuztver kā bērnu. Emancipācija ir saistīta arī ar negatīvismu, opozīcijas tendenci...” (Svence G., 122) Tas nozīmē, ka jau pēc noklusējuma pusaudža prāts tendēts pretoties pedagogam vai vecākam, kurš cenšas mācīt tikumus, vērtības. Pēc Ž. Piažē

domām pusaudži ir “morālie relatīvisti”, kuri pieaugušo dotās normas uzskata par relatīvām, pretēji sākumskolas bērniem, kuri ir “morālie reālisti” un pieaugušo dotās normas uzskata par “patiesībām pēdējā instancē”(Piažē, Ž., 124) Šo “relatīvismu” var pastiprināt pusaudža vilšanās pieaugušajos. Tāpat audzinātāja loma pusaudža morālajā attīstībā prasa būt konsekventam savā teiktajā un rīcībā, spēt argumentēt lēmumus, pavēles.

2.1. Pusaudža kognitīvo spēju attīstība

Pusaudža spēja patstāvīgi veidot domas, plānot un improvizēt ir svarīgs jaunizveidojums izziņas procesu attīstībā. Pieaug skolēna patstāvība. “Tā kā tieši pusaudžu periodā pieaug informācijas apjoms, pusaudži var sākt sūdzēties par atmiņu...”(Svence, G., 126.) Lai gan skolēna patstāvība ir palielinājusies, tomēr vēl aizvien svarīgi aktivitātes strukturēt un veidot grafiku, kas palīdzētu atcerēties savus pienākumus. Tāpat darbiem un procesiem jāseko loģiskai secībai, jo tieši tādas saites meklē pusaudža prāts. “Iegaumēt un atcerēties nozīmē domāt.”(Svence, G., 127.) Lai klases stundā apgūto iegaumētu, vienkārša lekcija nebūs īstais rīks. Skolēnam jāliek atrast loģiska saikne starp pasniegto un labo vai slikto tajā. Piemēram, apgalvojums, ka talka ir labs darbs, jo mazina piesārņojumu, nebūs tik efektīvs, kā piesārņojuma ietekmes uz dzīvniekiem patstāvīga izpēte. Šāda izpēte dod priekšstatu par piesārņojuma slikto dabu, dzīvnieku neaizsargātību un dabas sakopšanas labo ietekmi uz pasauli.

“Pusaudža vecuma posmā rodas tendence eksperimentēt, nepieņemt gatavas hipotēzes, bet gan tās pārbaudīt.” (Svence, G., 127.) Kur vien tas iespējams, audzināšanas darbā jārod iespēja un paņēmieni, kā skolēnam pašam izprast patriotisko vērtību vajadzību. Tas var būt uzdevums, kurš prasa no skolēna sarunu ar kādu no ģimenes locekļiem, vai saruna ar kādu piesaistītu runātāju, piemēram, Nacionālo Bruņoto Spēku pārstāvi. Tādējādi klases audzināšanā dotā informācija apstiprinās vēl kādā instancē, un pierāda nozīmību.

Klases komandas gara un patstāvības, skolas un klases patriotisma veicināšanā noder skolas vadības vai skolēnu pašpārvaldes rīkotie konkursi. Pusaudžiem rodas “vēlme skaļi apliecināt savus sasniegumus, gūt novērtējumu par katru cenu...”(Svence, G., 127.)Ja tiek dotas vadlīnijas un kritēriji, kā arī piedāvāta varas hierarhija, pusaudži spēj pildīt šo konkursu uzdevumus, lai konkurētu ar citām klasēm/vienaudžiem un lai pierādītu savas spējas. Dodot brīvību uzdevuma izpildē, un pildot padomdevēja funkcijas, klases audzinātājs var uzlabot sadarbības spējas un līderības iemaņas. Ja klasei uzdevums neizdodas, un konkursā piedzīvots zaudējums, klases audzinātājs darbojas kā motivētājs, piedāvājot analizēt neveiksmi, pieņemt zaudējumu un ievērot ieguvumus no uzdevuma izpildes. Taču ja konkurss izdevies, klases audzinātājs šo uzvaru izmanto, lai motivētu skolēnus, un slavinātu viņu spējas.

2.2. Attiecību veidošana pusaudža vecumā

Patriotiska audzināšana sevī ietver attiecību veidošanu ar ģimeni, klasi, skolu, novadu un valsti. “Pusaudži labi jūtas *barā*, viņi meklē kopības izjūtu, vēlas izjust sevi kā daļu no *kliķes*, no kāda grupējuma, kopas.” (Svence, G., 128.) Pusaudži šo grupu meklējumos var nonākt tādā sabiedrībā, kas slikti ietekmē viņu morālo, intelektuālo un fizisko stāvokli, piemēram, uzsākt kaitīgus ieradumus, lietot apreibinošas vielas vai nonākt vardarbīgu ideoloģiju ietekmē. Klases audzinātāja darbs ir rast tādu pilnīgu piederības sajūtu klases kolektīvam, kas izslēgtu pusaudzī vēlmi meklēt papildījumu citās grupās ar negatīvu ietekmi. Ja šo piederības sajūtu veido patriotisma garā, var veicināt skolēna pusaudža dalību pozitīvās kopienās, piemēram, Jaunsardzē, tautas deju kolektīvā, korī u.tml.

“Pusaudži savās attiecībās ar vienaudžiem ir konformisti... rīkojas saskaņā ar grupas viedokli, uzvedību un citām ārējām izpausmēm” (Svence, G., 129.) Ja grupa kurā pusaudzis atrodas, klases kolektīvs, ir tendēta uz disciplinētu, morāli ētisku un patriotisku uzvedību, tad arī pusaudzis pieņems šo modeli par savas uzvedības paraugu, kurā, savukārt, darbosies vēl kāda svarīga iezīme. “Saskarsme ar vienaudžiem ir nemitīga savas vietas, savas lomas meklēšana, nemitīga sava nozīmīguma apstiprinājuma gaidīšana.” (Svence, G., 129.) Atbilstoši šai vajadzībai, šādā klases kolektīvā skolēns savu nozīmību cenšas pierādīt ar pozitīviem darbiem, sasniegumiem. Tā motivēšanai var tikt izstrādāta klases līderības un vadības sistēma, kurā ikvienam ir iespēja sevi parādīt no labās puses un saņemt audzinātāja un klases biedru atbalstu un uzslavas. Piemēram, izveidot klases pārvaldes modeli, kurā ir noteikti amati un pienākumi, un kura amatu sadali kontrolē paši skolēni, atdarinot valsts vai pašvaldības pārvaldes modeli.

Izprotot iepriekš apskatītās pusaudžu psiholoģiskās attīstības iezīmes, pedagogi, neskatoties uz darba stāžu vai bioloģisko vecumu, var veidot pozitīvas un produktīvas attiecības ar saviem audzināmajiem. “Pusaudži vēlas, lai skolotāji izturētos pret viņiem *kā līdzīgs pret līdzīgu*” (Svence, G., 129.) Lai šāda attieksme pastāvētu, skolotājam jāpastāv zināmai izpratne par humoru, jābūt pacietīgam, stingram un taisnīgam, jāuztur sava autoritāte. Šādas iezīmes kopā veido cieņu pret skolotāju. Cieņa palīdz izlīdzināt un samazināt konfliktus. G. Svence savā grāmatā apkopojusi attieksmes un rīcības, kuras bojā skolotāju un skolēnu attiecības. Skolēnu nepatiku pret sevi skolotājs var iegūt:

- Uz klasi raugoties īgni un nesmaidot;
- Izvairoties no acu kontakta;
- Sēžot kā sastingušam pie sava galda;
- Runājot monotoni un bez emocijām;

- Runājot tikai par to, kas pašam svarīgs;
- Pārtraucot, neuzklausot skolēnu;
- Uzbrūkot, kritizējot, apvainojot un aizrādot;
- Runājot skarbā tonī;
- Neatzīstot savas kļūdas un neatvainojoties;
- Nemēģinot saprast skolēnus.

Ja nepastāv precīzi norādījumi, kā iepatīties skolēniem, tad šis saraksts norāda uz lietām, no kurām izvairīties, lai nekļūtu par skolēnu ienīstu skolotāju. Tikai skolotājs, kuru ciena skolēni, spēj ieviest tās audzināšanas mācības, kuras ieplānojis.

No otras puses, Svence norāda, ka problēmas var rasties ar skolēniem, kuriem ir zema pašapziņa vai bijusi kāda emocionāla trauma. Šādos gadījumos vērts pielietot tādus paņēmienus, kā pārliecināšanu “dzīvot šodien” un nemoralizēt par nākotni, no kuras skolēnam, iespējams, ir bail. Tāpat skolēnā jārada pārliecība par to, ka viss būs labi, nevis slikti. Pusaudzi nemotivēs teksti par priekšmetu nenokārtošanu. Tā vietā kopā ar klases biedriem jānorāda, ka viss izdosies, ja centīsies. Pedagogam jāpalīdz skolēnam atšķirt iedomātā negatīvā situācija no realitātes, kuru analizējot var rast konstruktīvu paškritiku un problēmu risinājumu. (Svence, G., 130.)

Nozīme pusaudžu audzināšanā ir ne tikai attieksmēm, bet arī audzināšanas stilam. Pārāk liberāls klasvadības stils atņem kārtību klasē, tādējādi skolotājs zaudē skolēnu cieņu. Skolēnu acīs skolotājs ir nevarīgs, kādam nav vērts līdzināties. Ja klasvadības stils ir pārāk autoritārs, skolēnos veidojas pretreakcija, kura raksturojama ar apātiju, nepaklausību, rupju izturēšanos.

Patriotiskas audzināšanas ietvaros liela nozīme ir veidot pozitīvas attiecības ar klases skolēniem, un audzinātājam radīt tādu tēlu, kurš iegūst skolēnu cieņu. Tad audzināšanas procesā pielietotās metodes var gūt lielāku efektivitāti. Tāpat skolēni vēlēšies iedziļināties procesa nepieciešamībā, un izpratīs apgūstamā jēgu, nevis piedalīsies procesā tikai piedalīšanās pēc.

3. **PATRIOTISKĀS AUDZINĀŠANAS IZPĒTE BAUSKAS NOVADA SKOLAS 7. KLASĒ**

Darba autora mērķis bija noskaidrot, kā patriotiskā audzināšanas pastiprināta ieviešana 7.klasē 2023.gada sākumā sekmētu skolēnu piederību valstij, tās svētku svinēšanā, piederību savai ģimenei un kopienai, kā arī piederību savai skolai, veicināt iesaisti skolas dzīvē.

Sākumā darba autors izveidoja audzināšanas stundu plānu (skatīt 1.pielikumu), kurā apvienoja gan pasākumus, gan mācību stundas, lai veicinātu piederību ģimenei, skolai un valstij.

Pēc tam katrs 7.b klases skolēns izvērtēja savas pilsoniskās jomas zināšanas darba autora veidotos kritērijos.

Pēc katra skolēna pastāvīga izvērtējuma, darba autors uzsāka pielietot metodes (skatīt 3.2. apakšnodaļu), lai veicinātu patriotisko audzināšanu 7.b klases audzināšanas stundās un arī ārpus tām.

Pēc tam notika atkārtota skolēnu pašvērtējuma veikšana, kā arī skolēnu vecāku aptaujas (skatīt 2.pielikumu) veikšana, lai noskaidrotu viņu domas par skolēnu piederības ģimenei, skolai un valstij izmaiņām pēdējo 6 mēnešu laikā.

3.1. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas raksturojums pirms metožu pielietošanas

Skola: Bauskas novada skola

Klase: 7. klase.

Skolēnu skaits: 17 skolēni.

Mācību programma: Matemātikas.

Klases audzinātājs: Mārtiņš Marks Pauls

Daļai klases darba autors kā klases audzinātājs ir jau otro gadu, bet daļai tikai pirmo.

Septembra sākumā katram skolēnam bija jānovērtē savas pilsoniskās jomas sasniegtos rezultātus trijos punktos:

1. Mana piederība ģimenei:
 - 1.1. Es apzinos to, cik svarīga ir ģimene, spēju to paskaidrot.
 - 1.2. Es zinu savu ģimenes koku, varu nosaukt savu vecvecāku un viņu vecāku vārdus.
 - 1.3. Spēju raksturot savu ģimeni un pastāstīt par savu vecāku nodarbošanos.
2. Mana piederība skolai:
 - 2.1. Es piedalos dažādos ar skolu saistītos pasākumos.

- 2.2. Es palīdzu saviem klases biedriem un skolas biedriem.
- 2.3. Es palīdzu skolai veidot dažādas dekorācijas, pasākumus.
3. Mana piederība valstij:
- 3.1. Es zinu valsts simbolus, svētkus un tradīcijas.
- 3.2. Es piedalos dažādu valsts svētku organizēšanā un tradīciju piekopšanā.
- 3.3. Es apzinos sevi kā svarīgu valsts sastāvdaļu.

Skolēni savi vērtēja no 1-4, kur 1 ir “pilnīgi nepiekrītu”, 2 ir “nepiekrītu”, 3 ir “piekrītu”, 4 ir “pilnīgi piekrītu”.

3.1.1.tabula. Skolēnu pašvērtējums 2023.gada septembrī.

Skolēnu vārds	Mana piederība ģimenei			Mana piederība skolai			Mana piederība valstij			Viņš vērtējums
	1 .1.	1 .2.	1 .3.	2 .1.	2 .2.	2 .3.	3 .1.	3 .2.	3 .3.	
A	3	1	2	3	3	1	3	1	2	2,11
B	4	2	3	2	3	2	1	1	2	2,2 2
C	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2,2 2
D	3	1	2	3	4	2	3	1	3	2,4 4
E	2	1	3	3	4	2	3	1	3	2,4 4
F	3	2	2	3	4	2	4	1	2	2,5 6
G	3	1	2	3	4	2	4	2	2	2,5 6
H	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2
I	2	2	2	3	3	2	3	2	3	2,4 4
J	2	1	3	3	3	2	3	1	2	2,2 2
K	2	1	3	3	3	2	3	1	2	2,2

										2
N	3	1	3	3	3	2	3	1	2	2,3 3
M	3	2	3	3	3	2	4	3	3	2,8 9
O	1	1	2	2	3	1	2	1	2	1,6 7
P	2	2	3	3	3	2	3	1	2	2,3 3
R	2	2	2	3	3	2	3	2	2	2,3 3
S	3	1	3	3	3	2	3	2	2	2,4 4

Secinājumi:

- Skolēns “M”, kurš darbojas jaunsardzē ir novērtējis sevi visaugstāk, tātad jaunsardzes mācību programma veicina skolēnos lielāku pašapziņu par sevi, ģimeni un valsti.

- Pētījuma sākumā viszemākie vērtējumi ir divos sasniedzamajos rezultātos- “Es zinu savu ģimenes koku, varu nosaukt savu vecvecāku un viņu vecāku vārdus” un “Es piedalos dažādu valsts svētku organizēšanā un tradīciju piekopšanā”, pēc kā varam secināt, ka skolēni nav pievērsuši uzmanību ģimenes koka veidošanai, kā arī nav piedalījušies valsts svētku organizēšanā.

- No visiem skolēniem vidēji neviens nav sasniedzis 3 no 4 ballēm, kas nozīmē, ka skolēni savas pilsoniskās jomas sasniedzamos rezultātus vērtē diez gan zemu.

- Viszemāko vērtējumu ir ieguvis skolēns “O”, kurš līdz vērtēšanas brīdim ļoti daudz kavēja skolu un ļoti maz bija piedalījies klases, skolas un valsts pasākumos.

3.2. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas veicināšanas metožu pielietojums

2023.gada septembrī darba autors izveidoja patriotiskās audzināšanas veicināšanas stundu un pasākumu plānu Bauskas novada skolas 7. klasei. (skatīt 1.pielikumu)

Plāns tika veidots ietverot trīs jomas: piederību ģimenei, piederību skolai un piederību valstij.

3.2.1.tabula. Darba autora pielietoto metožu saraksts.

Plāna jomas	Izmantotās metodes	Aktivitātes	Izmantotie materiāli
Piederība ģimenei	Lekcija par ģimenes nozīmīgumu	Sociālo zinību stundā tika veidotas vairākas lekcijas par ģimeni un tās nozīmīgumu.	Skolēnu iepriekš sagatavotas bērnības bildes, kas viņiem ir svarīgas.
	Mācību filmu izmantošana	Visa klase kopā skatījās filmu "Māšas"	Mācību filma
	Ģimenes koka izpēte un veidošana	Katrs pētīja savu dzimtas koku un pēc tam to veidoja gan uz lielām lapām, gan datorā pieejamās programmās. (skatīt attēlu nr. 3.2.1.)	Datori, A3 lapas, zīmuļi, flomasteri.
	Vecāku profesiju izpēte un lekcijas audzināšanas stundās	Uzdevums uz audzināšanas stundu uzzināt, kādas ir vecāku profesijas. Tika organizēta lekcija ar divu skolēnu vecākiem, kuri pastāstīja par policista un uzņēmēja profesiju. (skatīt attēlu nr. 3.2.2. un attēlu nr. 3.2.3.)	Prezentācija par profesijām.

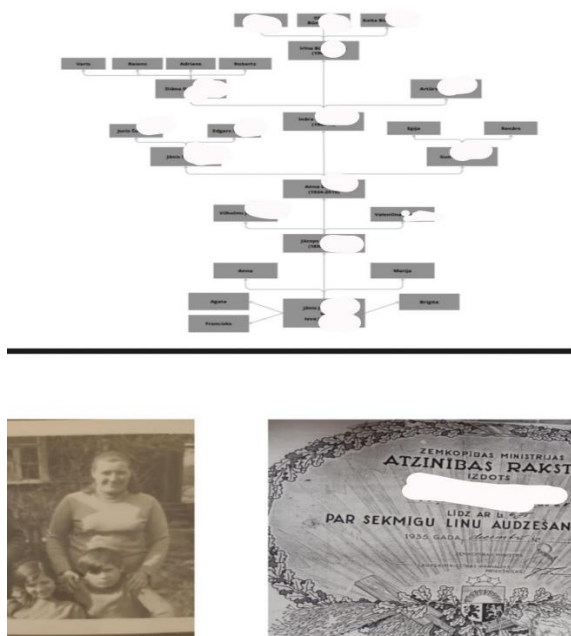
Piederība skolai	Tematiskās nedēļas	Katru nedēļu ir sava tematika gan par skolas simboliem, vēsturi, olimpiāžu un sporta sasniegumu nozīmi.	
	Pasākuma organizēšana skolā citām klasēm	1.klašu “100.dienas skolā” pasākuma priekšnesuma organizēšana	Dažāda teatrāla atribūtika, dāvanas 1.klašu skolēniem.
	Klases pasākumu organizēšana	Tika organizēti 2 klases vakari, kuros skolēni organizēja saliedēšanās spēles, centās viens otru labāk iepazīt. Tika organizēta arī klases ekskursija uz muzeju un paintbolu. (skatīt attēlu nr. 3.2.7.)	Saliedēšanās spēles
	Dalība skolas un labdarības pasākumos	Piedalīšanās durvju rotāšanas pasākumā, popielā, sporta dienā, Nacionālo bruņoto spēku rīkotā pasākumā, kā arī piedalījās veco ļaužu pansionāta atbalstam. Vēl arī	Plastmasas pudeļu korķi, durvju rotāšanai nepieciešamie materiāli.

		krāja plastmasas korķus, kurus nodeva tālāk Bauskas zemessargu bataljonam, no kuriem tiks veidoti droni Ukrainas atbalstam.(skatīt attēlu nr. 3.2.4.)	
	Iesaiste skolas dekorāciju izveidē	2024.gada oktobrī Bauskas novada skola atzīmē savu 80.gadu jubileju, kurai par godu 7. klase veidoja gan dažādas dekorācijas, iesaistot skolas simboliku, gan arī plakātu par skolas vēsturi. (skatīt attēlu nr. 3.2.5. un attēlu nr. 3.2.6.)	Papīra lapas dekorācijām, materiāli plakāta izveidei.
	Disciplīnas ieviešana	Katru rītu sākt ar rīta rosmi, Valsts aizsardzības mācības pasākumi(skati attēlu nr. 3.2.8.)	
Piederība valstij	Valsts simbolu, svētku un tradīciju apzināšana	11.novembra gājiens uz brīvības pieminekli(svecīšu un ziedu nolikšana) Himnas apguve, lai valsts svētkos varētu	Ziedi, sveces, Himnas teksts, balts galdauts, ar vecākiem sagatavoti latviešu ēdieni.

		dziedāt līdzī, baltā galdauta svētki pirms 4.maija.	
	Dalība valstij vai pasaulei nozīmīgās akcijās	Dalība plastmasas korķu vākšanā, lai atbalstītu Ukrainu karā, atbalsts veco ļaužu pansionāta iemītniekiem pirms Ziemassvētkiem. (skatīt attēlu nr. 3.2.4.)	Plastmasas korķi, saldumi, dāvanas
	Valsts svētku svinēšana, tradīciju kopšana	18.novembra svētku koncerts skolā, Mārtiņdienas svinēšana, dalība tirdziņā, barikāžu atceres dienas atzīmēšana, u.c.	
	Iepazīšanās ar Latvijas valstij nozīmīgiem cilvēkiem	Tikšanās ar NBS pārstāvi, tikšanās ar valsts policijas pārstāvi, Skolas somas ietvaros tikšanās ar Latvijā pazīstamiem aktieriem un dziedātājiem (piemēram, “Citi zēni”).	

Secinājumi un attēli par izmantotajām metodēm:

- Skolēni ar lielu interesi pētīja savas ģimenes dzimtas kokus, darbojās arī pēc savas iniciatīvas pēc stundām, kur nāca konsultēties, kā labāk taisīt, lai izdotos pēc iespējas labāk.

3.2.1. att. Viens no skolēnu veidotajiem dzimtas kokiem. (Avots: Bauskas novada skolas 7. klases veidots.)

- Skolēniem bija svarīgi, ka par profesijām viņiem tiek pastāstīts vairāk un parādīts arī klātienē, kā izskatās šī nodarbošanās. Kā piemērs bija gan vecāks policists, gan vecāks uzņēmējs. Arī klases audzinātājs parādīja to, kā viņš darbojas Zemessardzē, skolēnus ļoti ieinteresēja šī darbošanās, tāpēc viens pat iestājās Jaunsardzē.

3.2.2. att. Bauskas novada skolas 7. klases bilde ar klases audzinātāju Zemessardzes formā.

(Avots: Autora veidots.)

3.2.3. att. Klases tikšanās ar vecāku policistu pārstāvjiem. (Avots: Autora veidots.)

- Dalība ārpus skolas labdarības pasākumos ļoti satuvināja klasi un radīja klasē atbildības sajūtu, jo skolēni paši vāca plastmasas pudeļu korķus, aicināja klases biedrus vākt, atbalstīja viens otru un ieguva gandarījuma sajūtu pēc padarītā.

3.2.4. att. Pateicība Bauskas novada skola 7. klasei par piedalīšanos ziedošanas akcijā. (Avots: Autora veidots.)

- Pēc autora domām, ļoti svarīgi ir skolēnus iepazīstināt tieši ar skolas un pilsētas vēsturi, lai viņiem pēc iespējas vairāk rastos šī piederība skolai, jo bez tās nebūs iesaiste skolas dzīvē, tāpēc klases audzinātājs devās gan skolas vēstures, gan pilsētas vēstures izzinošos pārgājienos, lai pēc iespējas vairāk rosinātu bērnus vēlmi uzzināt vairāk par savu pilsētu un skolu.

3.2.5. att. Bauskas novada skola 7. klases skolēni pie senākās skolas ēkas. (Avots: Autora veidots.)

3.2.6. att. Skolēnu pārgājiens, lai izzinātu pilsētas vēsturi. (Avots: Autora veidots.)

- Skolēni ļoti vēlējas aktīvu saliedēšanās pasākumu, tāpēc kopā ar audzinātāju devās uz paintbola spēli, kur spēlēja dažādās komandās. Tas iemācīja bērniem labāk sadarboties, domāt stratēģiskāk, saprast to, cik svarīgi ir darboties kopā un atbalstīt vienu otru. Skolēni ļoti novērtēja arī klases audzinātāja iesaisti šajā aktivitātē, jo ir ļoti svarīgi, lai arī klases audzinātājs ir daļa no pasākuma.

3.2.7. att. Bauskas novada skolas 7. klases saliedēšanās pasākums. (Avots: Autora veidots.)

3.2.8.att. Bauskas novada skolas 7.klases audzēkņi VAM rīkotajās aktivitātēs. (Avots: Autora veidots.)

Dotie attēli raksturo aktīvu pieeju patriotiskai audzināšanai, kuras ietvaros skolēni dažādās pakāpēs veido savas attieksmes pret vidi, kurā dzīvo un uzturas, t.i. ģimeni, skolu, pilsētu, novadu un valsti. Ārpus klases pasākumi ir pielāgojami audzināšanas vajadzībām, un skolēni, atbilstoši motivēti, ar entuziasmu piedalās šajās aktivitātēs. Tāpat aktivitāšu rīkošanā un izpildē iesaistāmi skolēnu vecāki.

3.3. Bauskas novada skolas 7. klases patriotiskās audzināšanas raksturojums pēc metožu pielietošanas

Darba autors veica atkārtotu 7.klases audzēkņu anketēšanu pēc 7 mēnešiem, lai novērtētu, kā ir mainījušās skolēnu domas par savām pilsoniskajām spējām.

Anketēšana notika tāpat kā punktā 3.1., kur skolēni novērtēja savus sasniedzamos rezultātus trīs jomās:

1. Mana piederība ģimenei:
 - 1.1. Es apzinos to, cik svarīga ir ģimene, spēju to paskaidrot.
 - 1.2. Es zinu savu ģimenes koku, varu nosaukt savu vecvecāku un viņu vecāku vārdus.
 - 1.3. Spēju raksturot savu ģimeni un pastāstīt par savu vecāku nodarbošanos.
2. Mana piederība skolai:
 - 2.1. Es piedalos dažādos ar skolu saistītos pasākumos.
 - 2.2. Es palīdzu saviem klasesbiedriem un skolas biedriem.
 - 2.3. Es palīdzu skolai veidot dažādas dekorācijas, pasākumus.
3. Mana piederība valstij:
 - 3.1. Es zinu valsts simbolus, svētkus un tradīcijas.
 - 3.2. Es piedalos dažādu valsts svētku organizēšanā un tradīciju piekopšanā.
 - 3.3. Es apzinos sevi kā svarīgu valsts sastāvdaļu.

Skolēni savi vērtēja no 1-4, kur 1 ir “pilnīgi nepiekrītu”, 2 ir “nepiekrītu”, 3 ir “piekrītu”, 4 ir “pilnīgi piekrītu”.

3.3.1.tabula. Skolēnu pašvērtējums 2024.gada aprīlī.

Skolēnu vārds	Mana piederība ģimenei			Mana piederība skolai			Mana piederība valstij			Vidējais vērtējums
	1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2.	3.3.	
A	4	2	3	3	3	2	3	3	2	2,78
B	4	3	4	4	4	3	3	2	1	3,11
C	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3,22
D	4	2	3	4	4	2	3	3	3	3,11
E	3	3	3	2	4	3	3	2	3	2,88
F	3	4	3	3	4	3	4	2	2	3,11
G	3	2	3	4	4	2	4	3	2	3

H	2	3	2	3	2	3	2	3	2	2,44
I	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2,78
J	4	3	3	4	3	2	3	2	2	2,89
K	2	3	3	3	3	4	3	3	3	3
N	3	3	3	4	3	2	3	3	3	3
M	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3,22
O	2	2	2	2	3	2	3	1	2	2,11
P	2	2	3	2	3	2	3	1	2	2,22
R	3	4	2	3	3	2	3	3	2	2,77
S	3	2	3	3	3	4	3	3	2	2,89

Secinājumi:

- Pēc pastiprinātas patriotiskās audzināšanas Bauskas novada skolas 7.klasē skolēnu pašvērtējumi ir manāmi uzlabojušies, pēc kā var secināt, ka skolēni jūtas daudz pārliecinātāki par sevi gan ģimenē, gan skolā, gan valstī.
- Skolēniem “C” un “M” ir vislielākie uzlabojumi savā pašvērtējumā, ko veicināja arī dalība Jaunsardzē, kur tiek apgūti dažādi ar valsti un valsts aizsardzību svarīgi jautājumi.
- Skolēnam “P” pašvērtējums ir samazinājies, ko var pamatot ar to, ka skolēnam 2.semestrī ir vislielākais kavējumu skaits.
- Skolēnam “O” ir redzami uzlabojumi pašvērtējumā pilsoniskajā jomā, jo apmeklējuma skaits ir būtiski palielinājies, kā arī skolēns pats atzīst, ka tieši šajā mācību gadā ir vairāk pievērsies tieši skolas dzīvei, ģimenei un klasesbiedriem.
- Visi skolēni pašvērtējuma laikā atzina, ka šis gads ir ļoti uzlabojis klases klimatu, saliedētību savā starpā un palielinājis vēlmi ierasties skolā.

3.4. Bauskas novada skolas 7. klases vecāku anketēšanas rezultātu analīze

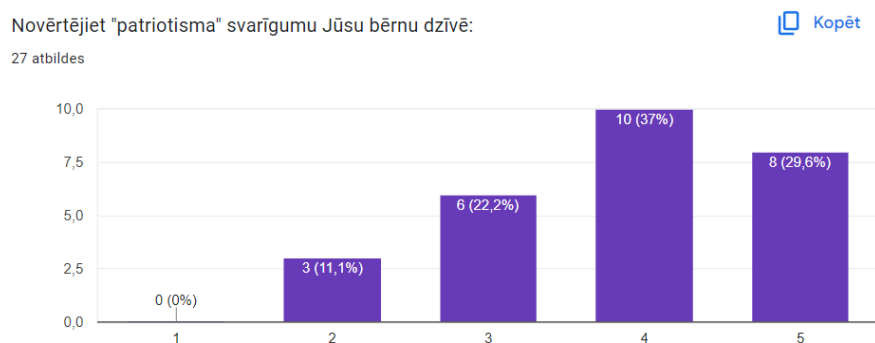
Lai veiktu vēl lielāku izpratni par skolēnu patriotiskās audzināšanas izaugsmi Bauskas novada skolas 7. klasē, darba autors izveidoja aptauju 7.klases skolēnu vecākiem, lai pēc iespējas labāk izprastu izaugsmi un varētu izdarīt pēc iespējas precīzākus secinājumus vērtējumā no ģimenes skatu punkta.

Darba autors aptaujāja tieši Bauskas novada skolas 7. klases vecākus, kur noskaidroja par skolēnu izmaiņām pēdējo 6 mēnešu laikā tieši pilsoniskajā jomā.

Aptauja sastāvēja no 12 jautājumiem (11 slēgtā tipa jautājumi un 1 atvērtā tipa jautājums) (skatīt 2.pielikumu) Uz jautājumiem atbildēja 27 respondenti.

Pirmais jautājums bija par patriotisma svarīgumu savu bērnu dzīvē. Tālāk bija jautājums par to, vai pēdējo 6 mēnešu laikā bērns ir vairāk interesējies par ģimeni, radniekiem. Trešais jautājums bija par vecāku profesijām, vai vecāki bērniem ir stāstījuši par ko viņi strādā, ko agrāk ir darījuši. Tālāk darba autors uzzināja, vai bērni vecākiem ir stāstījuši par ģimenes vērtībām, nozīmi. Piektajā jautājumā tika uzzināts, vai bērns ir vairāk izrādījis interesi pavadīt laiku kopā ar ģimeni. Nākamie divi jautājumi bija par skolas un valsts svētkiem un pasākumiem. Pēdējais jautājums bija brīvas formas, kur tika uzzināts, kādas vēl pārmaiņas pēdējo 6 mēnešu laikā vecāki ir novērojuši savos bērnos.

Anketēšanas rezultāti:

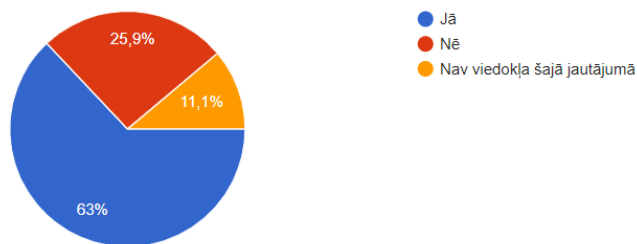

3.4.1.att. Pirmā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots)

Pirmajā jautājumā vecāki lielākoties ir atbildējuši, ka patriotisms ir svarīgs bērna dzīvē, 66,6 % novērtēja patriotisma svarīgumu ar "4" un "5", kas ir augstākie vērtējumi.

Vai pēdējo 6 mēnešu laikā Jūsu bērns ir uzdevis jautājumus par ģimeni, ģimenes koku?

27 atbildes

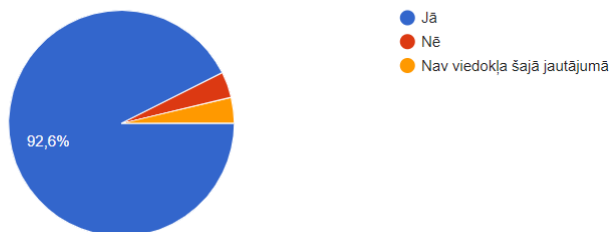

3.4.2.att. Otrā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Nākamajā jautājumā par to, vai bērns pēdējo 6 mēnešu laikā ir uzdevis jautājumus par ģimeni un ģimenes koku, vairāk kā puse no skolēniem to ir darījuši mājās, iesaistot savus vecākus, bet 25,9 % skolēnu nav uzdevuši šādu jautājumu saviem vecākiem, tātad ģimenes koku ir veidojuši patstāvīgi.

Vai Jūs pēdējo 6 mēnešu laikā esat stāstījuši/is savam bērnam ar ko Jūs nodarbojaties?

27 atbildes

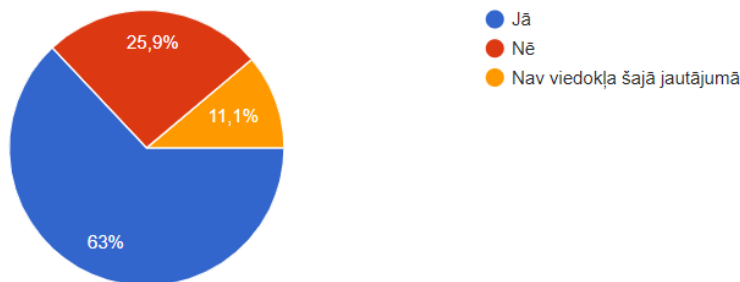

3.4.3.att. Trešā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Trešajā aptaujas jautājumā atklājās, ka 92,6 % vecākiem ir uzdots jautājums par to, ar ko viņi nodarbojas.

Vai Jūsu bērns ir stāsījis par ģimenes vērtībām, nozīmi?

27 atbildes

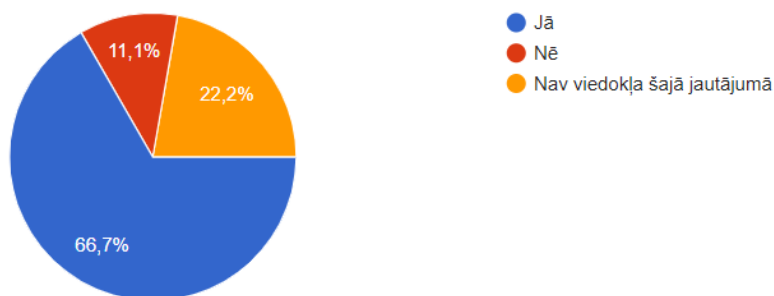

3.4.4.att. Ceturtā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Nākamajā jautājumā atklājās, ka 25,9 % skolēnu nemaz mājās nestāsta par ģimenes vērtībām un nozīmi, kā arī 11,1 % nemaz nav viedokļa šajā jautājumā, kas visticamāk norāda uz to, ka arī tie skolēni nav par to runājuši.

Vai Jūsu bērns pēdējo 6 mēnešu laikā ir vēlējies vairāk laiku pavadīt ar ģimeni?

27 atbildes

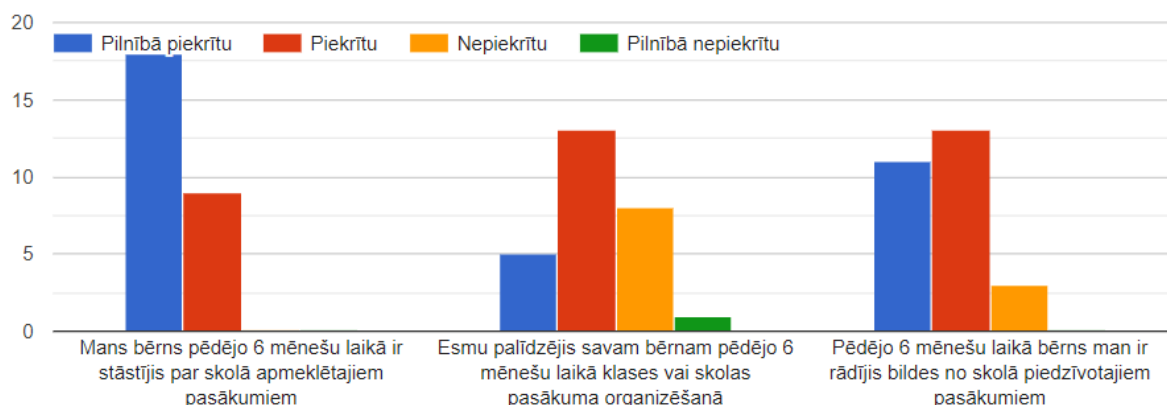

3.4.5. att. Piektā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Šajā jautājumā darba autors bija gaidījis vislielāko procentu skaitu par “Jā” atbildi, bet tomēr šī hipotēze neapstiprinājās, jo tikai mazliet vairāk par pusi jeb 66,7 % atbildēja, ka bērni vēlas vairāk laika pavadīt kopā ar ģimeni, kā arī 3 vecāki ir atbildējuši, ka bērni nevēlas vairāk laiku pavadīt kopā ar ģimeni.

Novērtējiet šos apgalvojumus:

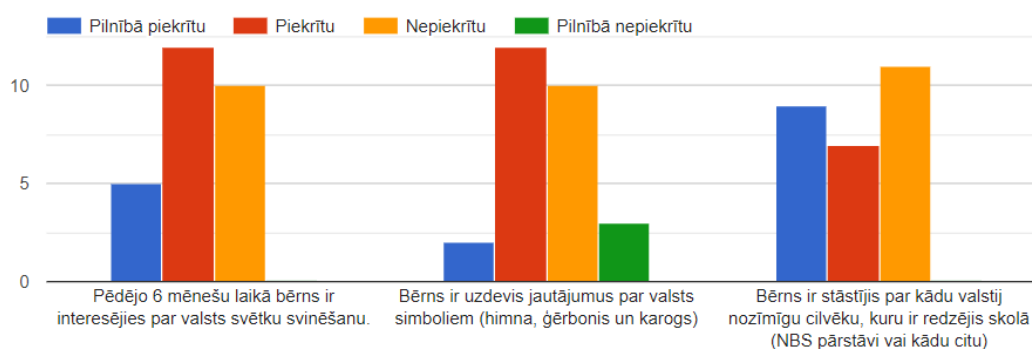
Kopēt

3.4.6. att. Sestā, septītā un astotā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Šajā jautājumā darba autors lūdza novērtēt 3 apgalvojumus saistībā ar skolas pasākumiem. Šis jautājums parādīja, ka visi vecāki piekrīt apgalvojumam, ka bērni ir stāstījuši par skolā apmeklētajiem pasākumiem. 9 no aptaujātajiem vecākiem nav palīdzējuši skolas vai klases pasākumu organizēšanā. Lielākā daļa jeb 24 vecāki ir atzinuši, ka bērni ir rādījuši kādas bildes no pasākumiem, bet 3 bērni nav rādījuši saviem vecākiem fotogrāfijas no kopējiem pasākumiem.

Novērtējiet šos apgalvojumus par valsti un tās svētku svinēšanu:

3.4.7. att. Devītā, desmitā un vienpadsmitā aptaujas jautājuma rezultāti. (Avots: Autora veidots.)

Šajos jautājumos ar vien mazāk jau varēja saskatīt “pilnībā piekrītu” atbildes. 10 vecāki ir atbildējuši, ka bērns nav interesējies par valsts svētku svinēšanu, kā arī 13 bērni nav uzdevuši jautājumus par valsts simboliem, kas bija viens no klases stundas mājasdarbiem. 11 vecāki atzīst, ka bērni nav stāstījuši par to, ka ir redzējuši skolā kādu nozīmīgu valsts cilvēku, kā, piemēram, NBS pārstāvjus, kuri vadīja pasākumu un koncertu skolā.

Secinājumi par Bauskas novada skolas 7. klases anketēšanu:

- Vairāk kā puse aptaujāto vecāku uzskata, ka patriotisms ir svarīgs viņu bērnu dzīvē;
- 25,9 % no aptaujātajiem vecākiem atzina, ka bērni viņiem nav prasījuši neko par ģimenes koku, kas parāda to, ka bērni šo koku ir veidojuši bez vecāku palīdzības, kas bija viens no galvenajiem uzdevumiem, lai būtu vecāku iesaiste.
- 92,6 % vecāku atzina, ka viņiem ir bijis uzdots jautājums par to, kur viņi strādā, ar ko nodarbojas, kas parāda, ka skolēnos ir radusies interese par to un vēlme vairāk uzzināt.
- Liela daļa skolēnu izvairās runāt par ģimenes vērtībām un nozīmi mājās.
- Tikai 66,7 % jeb 18 vecāki atzinuši, ka bērni vēlas ar ģimeni pavadīt laiku.
- Trešā daļa jeb 9 vecāki atzīst, ka nav palīdzējuši bērniem klases vai skolas pasākumu organizēšanā.
- Pilnīgi visi aptaujātie piekrīt, ka bērns ir stāstījis par skolā piedzīvotajiem pasākumiem.
- Gandrīz puse no vecākiem atzīst, ka bērni nav stāstījuši par nozīmīgiem valsts cilvēkiem, kuri ir sastapti skolā, kā, piemēram, NBS pārstāvji, kuri skolā ciemojās.

- Puse no vecākiem arī atzīst, ka bērni mājās neinteresējās par valsts simboliem, kaut vai tas bija viens no mājas uzdevumiem.

SECINĀJUMI

Pētījuma gaitā tika noskaidrots pilsoniskās jomas audzināšanas darba metodes, kuras tika apskatītas gan teorētiski, gan praktiski.

Analizējot literatūru, tika secināts, ka:

1. Patriotiskai audzināšanai nav nepieciešama atsevišķa mācību stunda, bet gan visiem skolotājiem jābūt vienotiem, lai veicinātu skolēnus sasniegt pilsoniskās jomas sasniedzamos rezultātus.
2. Svarīga ir tieši savas ģimenes, skolas un valsts vēsturiskā atpazīšana, lai pēc iespējas labāk veidotu viņu izpratni par svarīgumu (Maršone, S., 2009), tāpēc darba autors izmantoja tieši ģimenes koka izpēti, skolas vēsturisko ēku izpēti un arī vēstures stundās tika pievērsta pastiprināta uzmanība arī Latvijas vēsturei, lai radītu lielāku izpratni par to svarīgumu.

Pētot Bauskas novada skolas 7.klasi tika secināts, ka:

3. Pētījuma sākumā viszemākie vērtējumi ir divos sasniedzamajos rezultātos- “Es zinu savu ģimenes koku, varu nosaukt savu vecvecāku un viņu vecāku vārdus” un “Es piedalos dažādu valsts svētku organizēšanā un tradīciju piekopšanā”, pēc kā varam secināt, ka skolēni nav pievērsuši uzmanību ģimenes koka veidošanai, kā arī nav piedalījušies valsts svētku organizēšanā.
4. Augstāki rezultāti pētījumā ir tiem Bauskas novada skolas 7.klases skolēniem, kuri darbojas Jaunsardzē, ko varētu pamatot ar to, ka Zelmanis savā grāmatā ir rakstījis, ka “disciplīna atvieglo sabiedrības dzīves regulāciju un nodrošina tās stabilitāti”, kas parāda, ka Jaunsardzē gūtā disciplīna palīdz skolēniem sasniegt augstākus rezultātus un nodrošināt stabilitāti.
5. Pēc pastiprinātas patriotiskās audzināšanas Bauskas novada skolas 7.klasē skolēnu pašvērtējumi ir manāmi uzlabojušies, pēc kā var secināt, ka skolēni jūtos daudz pārliecinātāki par sevi gan ģimenē, gan skolā, gan valstī.
6. Visi skolēni pašvērtējuma laikā atzina, ka šis gads ir ļoti uzlabojis klases klimatu, saliedētību savā starpā un palielinājusi vēlmi ierasties skolā.
7. Klase uzskata, ka visvairāk viņus satuvināja kā klasi tieši dalība labdarības pasākumos un klases ekskursijas aktīvā daļa- peintbols.

Aptaujājot vecākus tika secināts, ka:

8. Vairāk kā puse no vecākiem uzskata, ka patriotisms ir svarīgs viņu bērnu dzīvē, kas nozīmē, ka arī bērniem būs lielāka vēlme sasniegt pilsoniskās jomas sasniedzamos rezultātus, ja vecāki uzskatīs, ka tas ir svarīgs faktors viņu bērnu dzīvē.

9. Gandrīz puse no aptaujātajiem Bauskas novada skolas 7.klases vecākiem atzina, ka bērni nav stāstījuši mājās par skolā redzētajiem Latvijas valstij svarīgajiem cilvēkiem (NBS pārstāvji, aktieri, mūziķi), kas parāda, ka bērni mājās nevēlas stāstīt par savu skolas dzīvi.

10. 92,6 % no Bauskas novada skolas 7.klašu vecākiem atzina, ka viņiem ir bijis uzdots jautājums par to, kur viņi strādā, ar ko nodarbojas, kas parāda, ka skolēnos ir radusies interese par to un vēlme vairāk uzzināt, tātad arī ir pildīts skolotāja dotais mājasdarbs un veicināta izpratne par ģimenes locekļu nodarbošanos.

Kopsavilkums:

11. Plānotie pētījuma uzdevumi tika veikti, tika iegūts gan skolēnu pētījums, gan vecāku aptaujas pētījums, kas parādīja rezultātus no divām dažādām pusēm.
12. Mērķis tika sasniegts, kas deva iespēju izteikt priekšlikumus, kādas metodes būtu jāizmanto, lai skolēnos veicinātu pilsoniskās jomas sasniedzamo rezultātu sasniegšanu.

PRIEKŠLIKUMI

1. Lai veicinātu skolēnu fizisko un garīgo izaugsmi, skolām jāveicina disciplīnas ievērošana ar fiziskās attīstības uzdevumu metodēm, piemēram, rīta rosmi un aktīvajām pauzēm.

2. Klašu kolektīvu saliedēšanai un draudzības veicināšanai, klašu audzinātāji var pielietot patriotiskas audzināšanas metodes, nostiprinot skolēnu piederību klasei, skolai, novadam un valstij, tādējādi piesaistot nacionālo, pilsonisko vai pazīmēs balstīto patriotismu. Šie patriotisma veidi ir plaši piemērojami, un atvieglo audzinātāju darbu.

3. Lai audzināšanas darbam piesaistītu arī skolēnu vecākus, izmantojami dzimtas pētīšanas uzdevumi, kuru gaitā skolēnu un vecāki kopīgi pilda uzdevumus, uzzina vairāk viens par otru un savu dzimtu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Beck, J. (1998) *Morality and Citizenship in Education*. Education, Philosophy, Political Science
2. Bērziņa, I. (2023) "Latvijas sabiedrības un valsts attiecības Krievijas-Ukrainas kara kontekstā"
3. Brenana, M. (2022) "Gallup. Record-Low 38% Extremely Proud to Be American", pieejams <https://news.gallup.com/poll/394202/record-low-extremely-proud-american.aspx> (skatīts 27.04.2025)
4. Dirba, M. (2003) *Latvijas identitāte: pedagoģiskais aspekts*. Rīga: Raka
5. Gromska, S. (2012) *Pilsoniskā audzināšana*. Rīga: Raka.
6. Halstead, J. M., Taylor, M. J. (2000) *Learning and teaching about values: A review of recent research*. Cambridge Journal of Education.
7. Kas ir patriotisms, pieejams <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/11.11.2012-kas-ir-patriotisms.a24089/> (skatīts 04.04.2024)
8. Kāpēc piedalīties ekoskolu programmā?, pieejams <https://ekoskolas.lv/lv/par-mums/kapec-pievienoties> (skatīts 12.05.2024.)
9. Klaingelda, P. (2000) "Kantian Patriotism. Philosophy & Public Affairs"
10. Kronvaldu, A. (1936) *Tēvuzemes mīlestība*. Pieejams: <https://www.austsaule.lv/atis-kronvalds-tevuzemes-milestiba-fragmenti/> (skatīts 15.05.2024.)kronva
11. Ķūsis, J. (2005) *Mana līdzdalība valstī. Latvijas pieaugušo izglītības apvienība*.
12. Lefkowitz, J. (2017) "The Changing Face of Patriotism in American Schools," *Educational Leadership*.
13. Marsone, S., Pareizs, R. (2009) "Kā veidot tradīcijas? Rokasgrāmata skolotājiem"
14. Marsone, S. (2009) *Pilsoniskās un patriotiskās audzināšanas integrēšana pedagoģiskajā procesā. Svinēsim valsts svētkus! Metodiskais līdzeklis*. Pieejams https://ausainais.files.wordpress.com/2009/12/audz_vjic_rik56.pdf (skatīts 12.01.2024)
15. National Education Association (NEA) (2021) "Civic Engagement and Public Schools: A Report on Civic Education in the U.S."

16. Parker, W., C. (2003) "Teaching Democracy: Unity and Diversity in Public Life,"
17. Pavlovs, O. (2000) Latvija tevī un pasaulē. Rīga.
18. Ravitch, D. (2000) "Left Back: A Century of Failed School Reforms,"
19. SIA "AC Konsultācijas" (2020) "Fiziskās aktivitātes veicinošas vides pētījums izglītības iestādēs", pieejams <https://esparveselibu.lv/sites/default/files/2020-04/Fiziskās%20aktivitātes%20veicinošas%20vides%20pētījums.pdf> (skatīts 14.04.2024)
20. Sociālā un pilsoniskā mācību joma Skola 2030, pieejams <https://mape.gov.lv/catalog/materials/CE4FD2BB-A29B-4FCA-9DC3-4D933493F5DE/view> (skatīts 12.05.2024)
21. Svence G. (1999) "Attīstības psiholoģija". Zvaigzne ABC.
22. Tēzaurus. Jēdziena "Patriotisms" skaidrojums, pieejams <https://tezaurs.lv/patriotisms:1>
23. Tūna, A. (2005) Es un pilsoniskā sabiedrība. Latvijas pieaugušo izglītības apvienība.
24. Valbis, J. (2005) Skolēna personības attīstība. Zvaigzne ABC.
25. Valstiskā audzināšana, pieejams <https://jc.gov.lv/lv/vamvalsts-aizsardzibas-macibamacibu-jomas/valstiska-audzinasana> (skatīts 14.01.2024)
26. Zelmenis, V. (2000) Pedagoģijas pamati. Izdevniecība Raka.

PIELIKUMI

1.pielikums. Audzināšanas stundu un pasākumu plāns.

Bauskas novada vidusskolas

7 klases audzināšanas darba plāns 2023./2024.m.g.

Klases audzinātājs Mārtiņš Marks Pauls

MĒRĶIS: sekmēt brīvas, atbildīgas, patstāvīgas un radošas personas attīstību. Virzīt izglītojamos uz pašizziņas procesu, veidojot demokrātiskais sabiedrībai raksturīgu attieksmi pret vērtībām, indivīda pienākumiem un tiesībām pret sevi. Iesaistīt skolas pasākumu organizēšanā un līdzdalībā, radot izglītojamajiem iespēju veidoties par patstāvīgu, vispusīgi attīstītu un mērķtiecīgu, tikumisku, rīcībspējīgu un atbildīgu personību sabiedrībā. Veicināt izglītojamo izpratni par vērtībām un tikumiem, sekmējot to iedzīvināšanu, bagātināt kultūrvēsturisko pieredzi. Veicināt patriotiskas un pilsoniski atbildīgas personības veidošanos.

Uzdevumi:

Veicināt skolēnu pilsonisko un patriotisko audzināšanu, uzņemties atbildību par sevi, savu skolu, Latviju

Veicināt skolēniem starppersonu saskarsmes iemaņas, veidojot tikumiskus paradumus un prasmi veikt patstāvīgu izvēli dzīves situācijās

Veidot labvēlīgu vidi klasē, nodrošinot skolēniem prasmes būt kopā ar citiem un iespējas apzināties un pilnveidot sevi kā individualitāti .

Vīzija: Saliedēts klases kolektīvs, kurā viens otram palīdz, spēj uzticēties un atbalsta. Klases vide kurā katrs jūtas kā personība, pieņemts, cienīts un mīlēts. Skolēni kuri nekautrējas no kļūdām, nebaidās uzdrīkstēties, riskēt, bērni kuri dara, un nebaidās no kļūdām, un spēj tās atzīt un labot! Pilsoniski izglītoti un fiziski attīstīti skolēni, kuri ar atbildību un mīlestību skatās uz Latviju, tās dabu un iedzīvotājiem.

Audzināšanas darbības satura plānojums I semestrim 2023./2024.m.g.

<i>Nedēļas</i>	<i>Klases stunda</i>	<i>Klases aktivitātes</i>	<i>Skolas pasākumi</i>	<i>Ārpusškolas pasākumi</i>	<i>Individuālais darbs ar skolēniem</i>	<i>Sadarbība ar vecākiem</i>	<i>Piezīmes, izmaiņas</i>
01.09.	Zinību diena	Klases stunda	Svinīgā līnija			Informācijas apmaiņa	
05.09.	Saskarsme un komunikācija Klases aktīva izvēlēšana	Rīta rosme I Vēlēšanas- klases vadības amatu sadale			Sarunas ar skolēniem	Informācija par e-klasi	
12.09	Gada plāna veidošana	Rīta rosme I Klases noformējums			Aptauja- pirmā semestra ekskursija		

19.09	Dzejas dienas. Konkurss	Rīta rosme I	Dzejas dienu konkurss		Darbs grupā.		
26.09	Skolas dzimšanas diena. Skolas vēsture.	Rīta rosme I Mūsu skolas vēsture un skolotāja profesija. (Lekcija)	Skolas jubileja.				
3.10	Skolotājs - profesija, izvēle aicinājums...	Rīta rosme I			Darbs grupās. Sarunas ar skolēniem.		
10.10	Latviešu tautas tradīcijas rudenī.	Rīta rosme I			Darbs pāros, grupās.	Klases vecāku sapulce.	
17.10	Drošība rudens brīvlaikā	Rīta rosme I		19.10. Pārgājiens uz Codi, ekskursija piensaimniecībā	Instruktaža par drošību brīvlaikā.	Starpvērtējumu sagatavošana	
<i>Rudens brīvdienas</i>							
31.10	Gatavošanās valsts svētku mēnesim	Rīta rosme II Klases noformējums uz			Skolēni veido dekorācijas		

		valsts svētkiem.					
7.11	Lāčplēša diena. Tradīcijas un vēsture. Militārā profesija	Rīta rosme II Valsts svētku nozīmes pārrunāšana. Spēle "Es mīlu tevi Latvija".	Koncerts par godu LR prokomēšanas gada dienai	10.11.- došanās uz Bauskas Brīvības pieminekli. Svecīšu nolikšana	Diskusija	Individuālās sarunas	
14.11	LR Neatkarības proklamēšanas diena	Rīta rosme II			Darba lapas par valsti	Individuālās sarunas	
21.11	Mana ģimene	Rīta rosme II Diskusija- ko mums dod ģimene un ko mēs varam dot ģimenei.			Darbs grupās		
28.11	Ģimenes koka izveide	Rīta rosme II			Prezentācijas (kam gatavs)	Skolēnu un vecāku mājasdarbs- ģimenes koks	Pēc stundām skatās filmu "Māsas"
5.12	Labdarība	Rīta rosme II	Dalība labdarības akcijā Veco ļaužu pansionātam		Darbs grupās	Ziedošanu vākšana	Pēc stundām skatās filmu "Māsas"

12.12	Ziemassvētku tradīcijas Latvijā	Rīta rosme II Klases rotāšana	Konkurss-klases durvju dekorēšana		Pārrunas	Secret Santa-skolēnu pašapdāvināšanās uz klases vakaru.	Klases uzkopšana pirms brīvlaika
19.12	Ko drīkst un nedrīkst darīt ziemā	Rīta rosme II Instruktāža aizejot ziemas brīvlaikā	Ziemassvētku pasākums		Pārrunas	Liecību izdošana/Individuālas sarunas	Klases vakars
<i>Ziemassvētku brīvdienas</i>							

Audzināšanas darbības satura plānojums II semestrim 2023./2024.m.g.

Nedēļas	Klases stundas	Klases aktivitātes	Skolas pasākumi	Ārpusskolas pasākumi	Individuālais darbs ar skolēniem	Sadarbība ar vecākiem	Piezīmes/izmaiņas
9.01	Pārdomas par 1. semestri Klases vadības vēlēšanas	Rīta rosme III Vēlēšanas- klases vadības amatu pārdale. Klases kalendāra atjaunināšana					

16.01	1991.gada janvāris - nozīmīgs laiks Latvijas vēsturē	Rīta rosme III Informatīva video materiāla skatīšanās	NBS orķestra koncerts		Diskusija	Individuālās sarunas	
23.01	Piederība klases kolektīvam un skolai	Rīta rosme III			Grupu darbs par personību.		
30.01	Skolas iekšējie kārtības noteikumi un vērtēšanas kārtība.	Rīta rosme III Skolas normatīvo aktu zināšanu atjaunošana un izmaiņu izpratne			Situāciju analīze		
6.02	Dabas atdzimšana. Vides aizsardzības nozīme	Rīta rosme III			Sarunas/diskusijas	Individuālās sarunas	Stunda parkā
13.02	Patriotisms. Lepnums par savu skolu	Rīta rosme III Skatās dokumentālo raidījumu par Skolu			Diskusija.		
20.02	Latvijas loma pasaulē. Aktuālo notikumu reakcijas	Rīta rosme III		ZS 53. KB labdarības akcija. Korķīši pret dronu Ukrainai.	Diskusija. Viedokļu apmaiņa.		

27.02	Latviešu tautas ticējumi. Ko par pavasari teikuši senie latvieši.	Rīta rosme III Info materiāla izpēte			Ticējumu lasīšana	Sekmju izrakstu sagatavošana.	
5.03	Pavasara uzkopšana	Rīta rosme III Klases uzkopšana		Reģistrācija Čē Čē čempim	grupu darbs.		
<i>Pavasara brīvlaiks</i>							
19.03	Labbūtība klasē	Rīta rosme IV Aptaujas pildīšana		Čē Čē čempionāta uzdevumu izpilde	Pārrunas		
26.03	Bullying.	Rīta rosme IV Diskusija par apcelšanas kultūru un tās ietekmi		Čē Čē čempionāta uzdevumu izpilde	Sarunas ar skolēniem	Individuālas sarunas	
2.04	Ekskursija/pārgājiens. Skolas vēstures pētniecība. Viduslaiki Bauskas novadā- Bauskas pils apmeklējums. Lieldienu tradīciju piekopšana. Vides ilgtspēja apmeklējot Bauskas dabas parku.	Rīta rosme IV	Projektu nedēļa			Vecāki nedēļas garumā prezentē savas profesijas.	NBS pārstāvju lekcija

9.04.	Brīvais laiks un tā izmantošana	Rīta rosme IV Klases noformējums		Čē Čē čempionāta uzdevumu izpilde	Pārrunas		
23.04	Ūsiņa diena. Senlatviešu tradīcijas un ticējumi Ūsiņos. Skolas attīstības ieteikumu izveide.	Rīta rosme IV		Čē Čē čempionāta uzdevumu izpilde	Pētījums grupās	Individuālās sarunas	
30.04	Mana Latvija, mana atbildība. Kāpēc svarīgi uzņemties atbildību par savu valsti.	Rīta rosme IV Informācijas meklēšana un salīdzināšana		02.05. Ekskursija uz Ķeguma HES un peintbolu.	Darbs grupās	Sekmju izrakstu sagatavošana	Baltā galdauta pēcpusdiena
7.05	Latvija- 34 gadi atjaunotas neatkarības un 20 gadi ES. Eiropas Savienības funkcijas un vēlēšanu jēga. Atgriezeniskā saite par ekskursiju.	Rīta rosme IV			Sarunas ar skolēniem		
14.05	Gatavošanās Čē Čē Čempionāta finālam.	Rīta rosme IV	Dekorāciju izveide Bauskas novada			Vecāku sapulce, atbalsts dalībai finālā	

			svētkiem				
21.05	Pienākumi, to izpilde	Rīta rosme IV	Dekorāciju izveide Bauskas novada svētkiem		Situācijas analīze	Individuālās sarunas	
28.05	Mani sasniegumi mācību darbā	Rīta rosme IV			Pārrunas		
31.05	Droša, aktīva atpūta vasarā	Drošības instruktāža pirms vasaras brīvlaika			Situācijas analīze	Liecību sagatavošana	Klases vakars
<i>Vasaras brīvlaiks</i>							

Plānotas divas ekskursijas mācību gada laikā - viena pirmajā semestrī, otra otrajā.

Fiziskās aktivitātes

Aktivitāšu mērķis ir veicināt skolēnu fizisko sagatavotību un veselīga dzīvesveida izpratni. Radīt ieradumu no rītiem vingrot. Vingrošana no rītiem ar klases audzinātāju, vai dienās kad klases audzinātāja nav- Sporta ministra iniciatīva.

Fizisko aktivitāšu programma:

Rīta rosme I:

1. Zoda pieskārieni pleciem x10
2. Pirkstu salikšana dūrē un izstiepšana x30
3. Delnas locītavu izgrozīšana x10 (uz katru pusi)
4. Apakšdelmu izgrozīšana ieliektos elkoņos x10(uz katru pusi)
5. Roku izgrozīšana plecos ar pakāpeniski palielinātu amplitūdu x10 (uz katru pusi)
6. Muguras izstaipīšana x10
7. Gurnu apļošana x10 (uz katru pusi)
8. Muguras augšdaļas grozīšana nekustinot gurnus x5 (uz katru pusi)
9. Ceļu izgrozīšana ar kājām kopā x5 (uz katru pusi)
10. Potīšu izgrozīšana x5 (uz katru pusi abām kājām)
11. Roku saliekšana balstā guļus x 10 vai pietupieni x15
12. Elpošanas vingrinājums x3

Rīta rosme II:

1. Zoda pieskārieni pleciem x10
2. Pirkstu salikšana dūrē un izstiepšana x30
3. Delnas locītavu izgrozīšana x10 (uz katru pusi)
4. Apakšdelmu izgrozīšana ieliektos elkoņos x10(uz katru pusi)
5. Roku izgrozīšana plecos ar pakāpeniski palielinātu amplitūdu x10 (uz katru pusi)
6. Muguras izstaipīšana x10
7. Gurnu apļošana x10 (uz katru pusi)

8. Muguras augšdaļas grozīšana nekustinot gurnus x5 (uz katru pusi)
9. Ceļu izgrozīšana ar kājām kopā x10 (uz katru pusi)
10. Potīšu izgrozīšana x5 (uz katru pusi abām kājām)
11. Roku saliekšana balstā guļus x 15 vai pietupieni x20
12. Elpošanas vingrinājums x3

Rīta rosme III:

1. Zoda pieskārieni pleciem x10
2. Pirkstu salikšana dūrē un izstiepšana x30
3. Delnas locītavu izgrozīšana x10 (uz katru pusi)
4. Apakšdelmu izgrozīšana ieliektos elkoņos x10(uz katru pusi)
5. Roku izgrozīšana plecos ar pakāpeniski palielinātu amplitūdu x10 (uz katru pusi)
6. Muguras izstaipīšana x10
7. Gurnu aplošana x10 (uz katru pusi)
8. Muguras augšdaļas grozīšana nekustinot gurnus x5 (uz katru pusi)
9. Ceļu izgrozīšana ar kājām kopā x10 (uz katru pusi)
10. Potīšu izgrozīšana x5 (uz katru pusi abām kājām)
11. Roku saliekšana balstā guļus x 20 vai pietupieni x25
12. Elpošanas vingrinājums x3

Rīta rosme IV:

1. Zoda pieskārieni pleciem x10
2. Pirkstu salikšana dūrē un izstiepšana x30
3. Delnas locītavu izgrozīšana x10 (uz katru pusi)
4. Apakšdelmu izgrozīšana ieliektos elkoņos x10(uz katru pusi)
5. Roku izgrozīšana plecos ar pakāpeniski palielinātu amplitūdu x10 (uz katru pusi)
6. Muguras izstaipīšana x10
7. Gurnu apļošana x10 (uz katru pusi)
8. Muguras augšdaļas grozīšana nekustinot gurnus x5 (uz katru pusi)
9. Ceļu izgrozīšana ar kājām kopā x10 (uz katru pusi)
10. Potīšu izgrozīšana x5 (uz katru pusi abām kājām)
11. Roku saliekšana balstā guļus x 25 vai pietupieni x30
12. Elpošanas vingrinājums x3

Klases vadības shēma:

***Papilddarbs ar vecākiem:** Informatīvās lapas

Atzinības no skolas

Pateicības no klases audzinātāja

Informācijas nodošana telefoniski

Vēstules

Paziņojumi

E-klase

*Anketēšana-izvērtējums – pēc katra klases pasākuma

Metodes un paņēmieni audzināšanas darbā ar skolēniem:

Stāstījums, lekcija, videofilmas demonstrēšana, jautājumi/atbildes, anketas, informācijas meklēšana darbs ar masu mēdijiem, diskusija, demonstrējumi /PowerPoint/, „dzīvais vārds”, „prāta vētra”, drāmas metode, klases pārrunas, klases sanāksmes – riņķa laiks, projekta metode, sarunas mazās grupās, simulācijas spēles, situāciju analīze, spēles, ekskursijas, pārgājieni, rīta rosme.

Individuāla darba formas ar skolēniem:

Sarunas, pārrunas, testēšana visa semestra laikā, anketēšana, grupu darbi, prezentāciju veidošana, u.c.

Klases audzinātājs: _____ / _____ /

Vecāku aptauja par 7.b klases patriotisko audzināšanu

Labdien!

Mans vārds ir Mārtiņš Marks Pauls un es esmu Latvijas Universitātes programmas "Vēstures un sociālo zinību skolotājs" 4.kursa students. Sava bakalaura darba ietvaros veicu pētījumu ar mērķi noskaidrot skolēnu pilsoniskās jomas izmaiņās pēdējā pusgada laikā, lai iekļautu to savā bakalaura darbā par Bauskas novada skolas 7. klases darba metožu izpēti klases audzināšanā.

Aptauja aizņems aptuveni 5 minūtes!

Aptauja ir anonīma un tās rezultāti tiks izmantoti tikai apkopotā veidā bakalaura studiju darba ietvaros.

Paldies jau iepriekš!

*Norāda nepieciešamo jautājumu

Informācija par respondentu:

1. Vai Jūsu bērns mācās 7.b klasē? *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Jā
 Nē

Jautājumi par Jūsu bērnu ģimenes, klases, skolas un valsts piederību.

2. Vai pēdējo 6 mēnešu laikā Jūsu bērns ir uzdevis jautājumus par ģimeni, ģimenes koku? *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Jā
 Nē
 Nav viedokļa šajā jautājumā

3. Vai Jūs pēdējo 6 mēnešu laikā esat stāstījusi/īs savam bērnam ar ko Jūs nodarbojaties? *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Jā
- Nē
- Nav viedokļa šajā jautājumā

4. Vai Jūsu bērns ir stāstījis par ģimenes vērtībām, nozīmi? *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Jā
- Nē
- Nav viedokļa šajā jautājumā

5. Vai Jūsu bērns pēdējo 6 mēnešu laikā ir pievērsis pastiprinātu uzmanību ģimenei? *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Jā
- Nē
- Nav viedokļa šajā jautājumā

6. Novērtējiet šos apgalvojumus: *

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Pilnībā piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Mans bērns pēdējo 6 mēnešu laikā ir stāstījis par skolā apmeklētajiem pasākumiem	☐	☐	☐	☐
Esmu palīdzējis savam bērnam pēdējo 6 mēnešu laikā klases vai skolas pasākuma organizēšanā	☐	☐	☐	☐
Pēdējo 6 mēnešu laikā bērns man ir rādījis bildes no skolā piedzīvotajiem pasākumiem	☐	☐	☐	☐

7. Novērtējiet šos apgalvojumus par valsti un tās svētku svinēšanu: *

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Pilnībā piekrītu	Piekrītu	Nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Pēdējo 6 mēnešu laikā bērns ir interesējies par valsts svētku svinēšanu.	☐	☐	☐	☐
Bērns ir uzdevis jautājumus par valsts simboliem (himna, ģērbonis un karogs)	☐	☐	☐	☐
Bērns ir stāstījis par kādu valstij nozīmīgu cilvēku, kuru ir redzējis skolā (NBS pārstāvi vai kādu citu)	☐	☐	☐	☐

8. Kādas vēl izmaiņas esat pamanījuši bērnu uzvedībā, attieksmē pēdējo 6 mēnešu laikā?

Dokumentārās lapas paraugs

Bakalaura darbs **“Patriotiskas audzināšanas darba metodes 7. klases audzināšanā”**
izstrādāts LU Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādīties informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst ievietotajam e-studijās bakalaura darba failam ar elektronisko parakstu.

Autors: Mārtiņš Marks Pauls / / 31.05.2024.

Rekomendēju / Nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Lekt. Agita Klempere Sipjagina/ / 31.05.2024.

Recenzents: Doc. Staņislava Marsone.

Darbs iesniegts 31.05.2024.

Metodiķe: Ineta Būdniece

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē 10.06.2024.

Komisijas sekretāre: